

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**EESTI RAADIO REGIONAALSTUUDIO
AJAKIRJANDUSLIKU PRODUKTSIOONI
MITMEKESISUS (TARTU STUUDIO NÄITEL)**

Bakalaureusetöö (4 AP)

Toomas Kelt
Juhendaja: dotsent Halliki Harro-Loit, *dr*

Tartu 2007

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	6
2.1. Töös kasutatavad põhimõisted	6
2.2. Mitmekesisus avalik-õiguslikus ringhäälingus.....	7
2.3. Meedia sisu mitmekesisuse kriteeriumid	9
2.4. Meedia mitmekesisuse tagamine	12
2.5. Ajakirjanduslikud žanrid	13
2.6. Ülevaade Eesti Raadiost.....	15
2.6.1. Eesti Raadio struktuur	15
2.6.2. Regionaalsaadet Eesti Raadios	17
2.7. Uurimisküsimused	19
3. Valim	21
4. Meetodite kirjeldus	22
4.1. Kvantitatiivne tekstianalüüs	22
4.2. Süvaintervjuud	23
5. Peamised uurimistulemused.....	24
5.1. Ajakirjandusliku materjali analüüs	24
5.2. Esinejad	31
5.3. Intervjuude analüüs.....	36
6. Järeldused ja arutelu	40
Kokkuvõte.....	44
Summary.....	46
Kasutatud kirjandus	48
Lisa 1	51
Lisa 2	53
Lisa 3	55
Lisa 4	56
Lisa 5	60
Lisa 6	63
Lisa 7	65
Lisa 8	66

1. Sissejuhatus

Eesti taasiseseisvumine tõi endaga kaasa suuri muutusi pea kõigis elualades, kaasa arvatud meedias. Kui senini oli nõukogude Eesti meedia tegutsenud ühe mudeli järgi, siis alates 1990. aastate algusest toimus järsk muutus – nõukogulik ajakirjandusmudel asendus liberaalturumajandusliku mudeliga. Muutused puudutasid kõiki meedia osasid – omandisuheteid, majanduslikku hakkamasaamist, ajakirjanduslikku sisu jne. Muutuse elasid üle ka Eesti Raadio ja Eesti Televisioon, senisest riigimeediast pidi kujunema avalik-õiguslik ringhääling, millel tuli hakata täitma kõiki vastavaid ülesandeid.

Ühtlasi hakati üles ehitama demokraatlikku riigikorraldust, mis eeldab, et tagatud on kõigi inimeste (sh vähemuste) põhiõigused ja vabadused, samuti on vajalik vaba ajakirjandus, mille kaudu saab valitsust kritiseerida (Roosmaa 2005).

Paljuskugi tugineb see juba John Stuart Milli poolt välja öeldud mõtetele – arvamustevabadust ühiskonnas ei tohi piirata, vaid seda tuleb soosida, kuna mõttevahetuse kaudu on inimestel võimalik oma ekslikke vaateid korrigeerida (Mill 1996 e.k.). Sellist lähenemist toetab ka tuntud Saksa ühiskonnauurija Jürgen Habermas, kelle järgi on ideaalne demokraatlik kogukond selline, kes otsustab oma tegevuse üle vaba arvamustevahetuse kaudu, mis toob välja eri poolte argumente ning lubab pigem argumentidel kui sunnil mõjutada kollektiivseid valikuid (Habermas 2001). Et aga habermaslik ideaalne arvamustevahetuse koht (salong ja kohvik) eksisteeris 19. sajandil, oli vaja leida uus arvamuste vahetamise koht, milleks on pakutud ajakirjandust, mis peaks looma sotsiaalse ruumi avalike arutelude jaoks (Croteau, Hoynes 2001).

Avalikud arutelud igat ühiskonna liiget puudutavate küsimuste üle eeldavad ka seda, et neis saaksid kaasa rääkida kogu ühiskonna esindajad, st et arutelud ei tohi jääda vaid mingi kindla sotsiaalse klassi või grupi piiridesse. Selleks aga on vaja, et meedia kajastaks väga erinevate ühiskonnaliikmete (ja seda ühiskonda moodustavate gruppide) arvamusi ja vaateid.

Samas tekib ka küsimus, et kas meedia toimimisloogika soodustab üldse sellist lähenemist? Sellele vastamiseks tuleb vaadelda kahe erineva meediasüsteemi – kommertsajakirjanduse ja avalik-õigusliku meedia toimimisloogikaid.

Vabaturu tingimustes on enamuse ettevõtete eesmärgiks kasumi maksimeerimine ehk lähtumine turu mudelist. Meediaäris tähendab see kahte asja – saavutada võimalikult suur auditoorium ja müüa võimalikult palju reklaami, tehes sealjuures võimalikult vähe kulutusi. Edu mõõtmeks on kasum ja peamiseks eesmärgiks on omanikele kasumi tootmine ning avalikku huvi käsitletakse kui kõike, mis on populaarne (Croteau, Hoynes 2001).

Avalik-õiguslik meedia tegevus lähtub avaliku sfääri mudelit, mille järgi on eesmärgiks ühiskonna arendamine ning avalike huvide teenimine, kusjuures meedia sisu peab olema mitmekülgne, oluline ja innovatiivne, isegi siis, kui see ei ole alati populaarne (Croteau, Hoynes 2001).

Euroopaliku traditsiooni järgi on avalik-õiguslikule meediale (traditsiooniliselt ringhäälingule) tema ülesannete (mis lähtuvad avalikest huvidest) tagamiseks kindlustatud kindel rahastamine, mis muudab sellise meedia sõltumatuks turust. See aga tagab, et avalik-õiguslik meedia ei pea püüdlema võimalikult suure auditooriumi poole, vaid saab keskenduda avalikkuse teenimisele, tuues „laadaplatsi” kodudesse ning taastades vähemalt osaliselt kaotatud ühiskondlikku ja kultuurilist üldsust” (Nissen 2006:67). Samas on ka Euroopas lähenetud avalik-õiguslikule ringhäälingule kui ühele meediaorganisatsioonile teiste hulgas, pööramata tähelepanu tema erilistele ülesannetele ühiskonnas. Selle tulemuseks on olnud avalik-õiguslikule ringhäälingule poliitiline sund enda tõestamiseks, mida on mõõdetud peamiselt kuulajate-vaatajate arvu ehk reitinguga. Tulemuseks oli konkureerimine kommertsringhäälinguga, mis tõmbas avalik-õigusliku ringhäälingu „reitingusõtta”, mis omakorda tõi kaasa pakutava programmi sisulise allakäigu ja labastumise (Seireraport 2005, OSCE meediavolinik Miklós Haraszti).

Käesolevas töös on keskendutud mitmekesisusele kui ühele olulisemale meedia kvaliteedi näitajale.

Uurimise objektiks oleva avalik-õigusliku meediakanali ühe regionaalstuudio ajakirjandusliku produktsiooni kvaliteedi hindamisel on võimalik rakendada mitmeid kriteeriume, kuid neist olulisim on sisu mitmekesisus. Samuti seab avalik-õigusliku meedia staatus uurimisobjekti erandolukorda võrreldes kommertsmeediaga, kuna mitmekesisus on uurimisobjektile kohustuslik.

Töö koosneb neljast osast. Esimeses osas antakse ülevaade uurimuse aluseks olevatest teoreetilistest seisukohtadest, lähtealuseks on Jürgen Habermasi avaliku sfääri käsitus ning sellest tulenevad Croteau ja Hoynesi ning McQuaili, aga ka Hoffman-Riemi käsitlused avalik-õiguslikust meediast ning meedia sisu mitmekesisusest. Töö teine osa annab ülevaate Eesti Raadiost, rõhuasetusega Tartu stuudiole ning seal produtseeritavatele saadetele. Töö kolmandas osas analüüsitakse kogutud andmeid ning neljandas osas tehakse neist järeldusi.

Töö teema on autori hinnangul oluline, kuna siiani pööratakse vähe tähelepanu Eesti avalik-õigusliku raadio sisu kriitilisele hindamisele (autor lähtub seda väites isiklikest kogemustest, mis on saadud ligi 10-aastase töötamisega Eesti Raadios).

2. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

2.1. Töös kasutatavad põhimõisted

Avalik huvi (*public interest*) – mõiste väljendab massikommunikatsiooni kontekstis mõtet, et ootusi massimeedia suhtes ja nõudeid massimeediale, mis põhinevad ühiskonna laiapinnalisel ja pikaajalisel hüvangu, saab seaduslikult väljendada ning selle tulemuseks võivad olla teatavad piirangud meedia struktuuri või tegevuse suhtes. Avalik huvi võib esineda erinevates vormides. Minimaalne tõlgendus on see, et meedia peaks vastama oma auditooriumi nõuetele, kuid eetilised, ideoloogilised, poliitilised ja legaalsed kaalutlused võivad tulemuseks anda palju nõudlikumaid määratlusi. Avaliku huvi väljendamine leiab aset mitmel viisil, hõlmates avalikku arvamust, poliitikuid, kriitikuid ja mitmeid huvigruppe, keda valik kommunikatsioon puudutab (McQuail 2003:439).

Avalik-õiguslik ringhääling (*public service broadcasting*) – ringhäälingusüsteem (peamiselt Euroopas), mida rahastatakse avalikult ja mis toimib kasumi mittetaotlemise põhimõttel, et vastata kõigi kodanike mitmesugustele avaliku kommunikatsiooni vajadustele. Avalik-õigusliku ringhäälingu algne õigustus seisnes raadio- ja teleprogrammide levi loomulikus monopolis. Tänapäeval see õigustus enam ei kehti, nüüd tugineb avalik-õiguslik ringhääling üldisele *avalikule huvile*, samuti saab selle kaudu rahuldada teatavaid kommunikatsioonivajadusi, mis kommertssüsteemis kõrvale jäetakse, kuna need ei too kasumit. Need kommunikatsioonivajadused hõlmavad universaalset teenuse pakkumist, teatavate vähemuse erivajaduste arvestamist, teatavat liiki haridussaadet, demokraatliku poliitilise süsteemi toetamist avatud ja mitmekesise juurdepääsu võimaldamise kaudu meediale, samuti poliitilistele erivajadustele vastavat kindlate reeglite kohast tegevust valimiste eel ning valitsuse ja parlamendi tegevuse tutvustamisel (McQuail 2003:440).

Mitmekesisus (*diversity*) – lihtsalt väljendudes pole mitmekesisus midagi enam kui ükskõik millise valitud dimensiooni määr või ulatus – mida rohkem erinevusi, seda rohkem mitmekesisust. Massimeedias võib mitmekesisus seostuda omanduse ja kontrolli struktuuridega, toodetud ja ülekantud sisuga, auditooriumi koosseisu ja sisu valikutega. Igauhte neist saab empiiriliselt hinnata mitmekesisuse seisukohalt. Mitmekesisust saab seostada juurdepääsuga, vabadusega, valikuga, muutusega ja võrdsusega. Mitmekesisus on positiivne väärtus vastukaaluks monopolile, ühetaolisusele, konformsusele ja konsensusele (McQuail 2003:449).

2.2. Mitmekesisus avalik-õiguslikus ringhäälingus

Avalik-õiguslike meediakanalite ajakirjandusliku sisu seostamine mitmekesisuse nõudega on traditsiooniliselt levinud (Hellman 2001, McQuail 2003). Selline lähenemine on tingitud ühelt poolt avalikkuse teenimise kontseptsioonist (mis on avalik-õigusliku meedia töö aluseks) ning teisalt sõltumatusest turu mõjutustest. Tihti on mitmekesisuse nõue avalikku teenust pakkuvate meediakanalite jaoks ka kohustuslik (Hellman 2001).

Eestis on avalik-õiguslikeks ringhäälinguteks Eesti Televisioon ja Eesti Raadio (mis ühinesid 01.06.2007. üheks Eesti Rahvusringhäälinguks). Käesoleva töö temaatikast tingituna on vaatluse all Eesti Raadio, Eesti Televisiooni puudutavaid küsimusi töös ei käsitleta.

Eesti Raadiot kui avalik-õiguslikku ringhäälingut iseloomustab avalik rahastamisskeem, kasumi mittetaotlemine, tuginemine üldisele avalikule huvile ning nende kommunikatsioonivajaduste rahuldamine, mida kommertssüsteemis kasumi mitteteenimise tõttu ei rahuldata (McQuail 2003:140). Nendele põhimõtetele toetudes on sätestatud kehtivas Ringhäälinguseaduses (§ 25, 1994) ka Eesti Raadio ülesanded:

- 1) eesti rahvuskultuuri edendamine, propageerimine ning selle parimate saavutuste salvestamine, säilitamine ja tutvustamine;
- 2) maailmakultuuri parimate saavutuste vahendamine;
- 3) mitmekesiste ja tasakaalustatud programmide loomine ja edastamine kõrgel ajakirjanduslikul, kunstilisel ja tehnilisel tasemel;
- 4) kõigi rahvastikurühmade, sealhulgas vähemuste, infovajaduste rahuldamine;
- 5) peamiselt info-, kultuurhariduslike, koolitus- ja meelelahutussaadete loomine.

Kõigi nende ülesannete täitmine on ühtlasi ka avalike huvide rahuldamine, samas on need ka normatiivseks aluseks Eesti Raadio programmi koostamisel. Olulisema nõudena võib siin välja tuua mitmekesisuse, mille ulatuslik rakendamine on nende ülesannete täitmise eelduseks ja tulemuseks.

Hoolimata kriitikast ja vahepealsest üle-euroopalisest avalik-õigusliku meedia „kriisist” peetakse avalik-õiguslikku ringhäälingut jätkuvalt hea ja kvaliteetse ajakirjanduse viljelejaks.

Sellest tulenevalt on avalik-õiguslikele ringhäälingute programmidele kehtestatud mitmed nõuded.

Kui vaadata avalik-õiguslike ringhäälingute programmide sisu kultuurilise mitmekesisuse ja demokraatliku ühiskonna nõuete valguses, võib avalik-õigusliku ringhäälingu programmile suunatud nõuded kokku võtta järgmiselt:

- programmi sisu peab olema suunatud rahvusliku kultuuri säilitamisele ja arendamisele, programm peab pakkuma konkurentsi globaalsetele programmidele;
- programm peab kaasa aitama rahvusvahelisele kultuurilisele mitmekesisusele, tehes selleks koostööd teiste maade analoogiliste programmidega;
- programm peab edendama demokraatlikku ühiskonda, sisus tuleb pöhirõhk panna uudistele, päevakajalistele aruteludele jne;
- kvaliteedistandardid tuleb püstitada sellistes valdkondades nagu „toodangu väärtused”, loomingulisus ja uuenduslikkus;
- programm peab kaitsma ja järgima eetikastandardeid, tasakaalu ja õiglast käsitlemist (Nissen 2006:70).

Umbes taolised on ka Eesti kuulajate ootused avalik-õigusliku ringhäälingu programmile. 2002. a. läbi viidud uuringu põhjal on need järgmised:

- saada adekvaatset teavet ning kvaliteetset analüüsi toimuvate põhiprotsesside kohta;
- saada intelligentset analüüsi toimuvate protsesside kohta nii lokaalsel, regionaalsel kui globaalsel tasandil;
- saada avarat tõlgendust toimuvate protsesside kohta; sh ka erinevates žanrides – kommentaaridest huumorini;
- anda inimestele mitmekülgset vahendatud kogemust ja esteetilisi elamusi;
- toetada laste ja noorte sotsialiseerimist, adekvaatsete väärtushinnangute kujundamist (Lõhmus jt 2002:47).

Kõigile neile ootustele vastamiseks peab avalik-õigusliku ringhäälingu töövaldkond olema mitmekesine. Saksamaal on välja toodud kaheksa mõõdet, millest siinkohal on mainitud need, mille üheks osaks on sisu mitmekesisus:

- *Infovaldkond*: edastada objektiivset informatsiooni arvamuste vabaks kujunemiseks, kusjuures kajastus peab olema igakülgne, tõene ja faktidele tuginev.
- *Suunav roll*: pakkuda tõepäraseid ja usaldusväärseid viiteid, suunates sellega arvamuste vaba kujunemist.
- *Foorumi roll*: tuleb tagada, et kõik konkreetse teemasse puutuvad seisukohad saaksid kuulatud, avalikes aruteludes peavad saama osaleda kõik asjassepuutuvad sotsiaalsed rühmad.
- *Integreeriv roll*: püüdlema vastastikuse mõistmise ja sellega ühiskondliku lõimumise poole.
- *Kultuuriline missioon*: kajastada tegevuspiirkonna kogu kultuurilist mitmekesisust ja kõigis riigi osades toimuvaid sündmusi. (Tambini 2006:114).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et avalik-õiguslik ringhääling peab abistama inimestel mõista ja mõtestada neid ümbritsevat keskkonda. Samuti peab avalik-õiguslik ringhääling olema ka vähemuste ja sotsiaalsete riskigruppide teenistuses. Nende eesmärkide täitmise tagab sisuline mitmekesisus, mis teebki mitmekesisuse küsimuse avalik-õiguslike ringhäälingute jaoks oluliseks.

2.3. Meedia sisu mitmekesisuse kriteeriumid

Meedia mitmekesisust peetakse eriti oluliseks, „kuna see toetab progressiivsete muutuste normaalseid protsesse ühiskonnas”, väidab McQuail (2003:153). See väide toetub ka tuntud ühiskonnauurija Robert Dahl'i (1991) demokraatia kriteeriumitele, muuhulgas on nende seas nõue, et igal inimesel peab olema kaaskodanikega võrdne võimalus väljendada oma vaateid, igal kodanikul peavad olema võimalused saada teavet ühiskonnas toimuva kohta, kõigil peab olema võrdne võimalus mõjutada kehtivat agendat ning kõigile peab olema tagatud otsustamisõigus. Kõik need kriteeriumid on muuhulgas seotud väljendusvabaduse ja alternatiivse informatsiooni kättesaadavusega ehk otseselt mitmekesise sisuga vaba ajakirjandusega.

Mitmekesisust tuleb vaadata vähemalt kahelt tasandilt:

1. Kui palju on välist mitmekesisust (kui paljudele kanalitele on inimestel juurdepääs)?
2. Kui palju on sisemist mitmekesisust (kui suur on ühe kanali sisu mitmekesisus)?

Seega on vaja mitmekesisust uurides jälgida, kui palju on erinevaid meediaväljaandeid, kui paljude erinevate sotsiaalsete gruppide arvamused on seal esindatud ning kui suurele osale auditooriumist on nad kättesaadavad. Meedia mitmekesisust ei tähenda see, kui olemas on küll mitmeid erinevaid ajakirjandusväljaandeid, kuid nende tiraažid on väga väikesed või nende kättesaadavus on väga piiratud, või kui on küll erinevad kanalid, kuid nende sisu on väga sarnane. Samuti ei ole mitmekesisus see, kui on küll palju erineva sisuga kanaleid, kuid nende tõlgendused ühiskonnas toimuvale on sarnased (Jönsson 2005).

Kuna erinevad arvamused peaksid olema kättesaadavad kõigile ühiskonna liikmetele, on oluline uurida mitmekesisuse seisukohalt neid meediakanaleid, mis jõuavad enamuse elanikkonnani.

Mitmekesisusel on neli peamist valdkonda, milleks on formaat ja väljaanne; sisu; isikud ja grupid ning geograafiline katvus ja asjakohasus. Formaadi ja väljaande all tuleb vaadelda erinevate meediavormide, aga ka erinevate eesmärkidega (meelelahutus, informeerimine jne) meediaväljaannete olemasolu, sisu puhul erinevate žanrite ja teemade esindatust; isikute ja gruppide puhul erinevate sotsiaalsete gruppide esindatust ja nende representatsiooni; geograafilise katvuse ja asjakohasuse puhul meedias representeeritavat regiooni ning teemade asjakohasust (Hoffmann-Riem 1992, 1996).

Meedia sisu mitmekesisusel on neli laiemat mõõdet:

- poliitiline mitmekesisus: meedia sisu peab peegeldama poliitilist jagunemist kogukonnas (liberaalne, konservatiivne jne);
- geograafiline mitmekesisus: sisu peab kajastama erinevate regioonide probleeme, kaasa arvatud lokaalseid küsimusi (kohalik, regionaalne ja üleriiklik tasand jne);
- demograafiline mitmekesisus: meedia peab peegeldama erinevate sotsiaalsete rühmade olemasolu ja nende probleeme ühiskonnas (vanus, sugu, haridus, sotsiaalmajanduslik klass jne);

- funktsionaalne mitmekesisus: meedia sisu peab rahuldama erinevaid sotsiaalseid ootusi (pakkuma informatsiooni, haridust, meelelahutust jne) (Hoffman-Riem 1987).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et mitmekesisuse hindamiseks tuleb vaadelda järgmisi küsimusi:

- mil määral on laialdaselt leviv meedia areeniks kogu ühiskonnale,
- kui avatud on see erinevatele vaadetele,
- mil määral arvestab meedia vähest võimu ning piiratud ressursse omavate inimestega
- ning kui olulistel teemadel ajakirjandus üldse sõna võtab.

Mitmekesisust saab mõõta mitme erineva metoodika alusel, nii saab meedia üldist mitmekesisust mõõta turu kaardistamise (nii geograafiliselt kui tootepõhiselt), poliitilise/kultuurilise osakaalu mõõtmise (osakaal, mõjuala jne) ning erinevate kanalite kontsentratsiooni mõõtmise abil (Iosifidese 1997).

Ühe meediakanali piires iseloomustab mitmekesisust vähemalt neli näitajat (ühe piiritletud ajaühiku raames):

- erinevate teemade esindatus;
- erinevate teemade kajastatuse maht;
- sõna saanud erinevate sotsiaalsete gruppide esindajate hulk;
- erinevate ajakirjanduslike žanrite kasutatus (Murschetz 1998).

Mitmekesisust on võimalik mõõta ka teatud koefitsiendiga, sel juhul on arvutuste aluseks erinevate žanrite esinemine programmis (Hellman 2001).

Mitmekesisus pole ainuke positiivne ja hindamatu väärtus ja vahel võib ta olla mõne hoopis ebasoovitava nähtuse kaasnähtus. Näiteks kaotab mitmekesisus oma väärtuse siis, kui on küll mitmeid erinevaid võrke, kuid kõik need representeerivad edastavaid uudiseid ühtemoodi. Samas peaks ajakirjanduse ülesanne olema teha valik uudiste voost nii, et inimene saaks sealt kätte talle olulise ja vajaliku ning et ta ei peaks selleks analüüsima kogu olemasolevat informatsiooni. Selleks aga peavad mõned (olulisemad) teemad saama suurema kajastatuse mõne teise teema arvelt. Meedia peab arvestama oma auditooriumi sotsiaalsete näitajatega ning nii võib juhtuda, et vahel võib ühe teema põhjalikum kajastamine olla rohkem auditooriumi huvides kui mitme erineva teema pealiskaudne kajastamine (Jönsson 2005).

Van Dijk (1991) on väitnud, et enamik meie sotsiaalsetest ja poliitilistest teadmistest ning uskumustest maailma kohta tulenevad kümnetest uudistest, mida me igapäevaselt loeme, vaatame või kuuleme. Seepärast on oluline, et meedia edastaks mitmesuguseid teemasid, sest kui inimestele ei anta teada, et midagi on valesti, arvatakse, et kõik on hästi (Shoemaker&Reese 1991: 44). Ümbritsevast maailmast saab reaalse ja tervikliku pildi vaid siis, kui meedia kajastab võimalikult erinevaid teemasid ning toob välja eri poolte argumendid.

2.4. Meedia mitmekesisuse tagamine

Meedia mitmekesisust peetakse demokraatlikes ühiskondades väga oluliseks väärtuseks. Hea ajakirjandus – objektiivsed ja erapooletud uudised, mitmekesine ja kõrge kvaliteediline temaatika, teemakäsitlused kõikidele ühiskonnagruppidele, s.h vähemustele igal maal – on demokraatia põhialuseks, väidab OSCE meediavolinik Miklós Haraszti (Seireraport 2005).

Lisaks õigusele tuua meediasse erinevaid seisukohti, teemasid, sotsiaalseid gruppe jne, on vaja ka meedia reaalselt tegutsemist mitmekesisuse suunas. Paljuski on see jäänud (kommerts)ajakirjanduse puhul väljaandjate ja toimetajate vastutustunde hooleks, kuna seadusandlikku regulatsiooni ajakirjanduse sisu üle praktiliselt ei ole, välja arvatud vähesel määral ringhäälingus.

Nii sätestab Ringhäälinguseadus (2007) tegevusvabaduse (§6) ja poliitilise tasakaalustatuse (§ 6 prim 1: Saateaja andmisel erakonnale või poliitilisele liikumisele oma seisukohtade tutvustamiseks peab ringhäälinguorganisatsioon tagama samas programmis võimaluse anda seda põhjendamatult viivitusega ka teisele erakonnale või poliitilisele liikumisele) põhimõtteid, mis peaks tagama poliitilise mitmekesisuse. Kultuurilist mitmekesisust meedias ei ole seadusandlikult deklareeritud, kuid seda soovib edendada Euroopa Komisjon (2005) kõigil liikmesriikidel. Mitmekesisusele kui normile viitab ka Eesti ajakirjanduseetika koodeksi punkt 1.2., mis ütleb muuhulgas: „Ajakirjandus teenib avalikkuse õigust saada tõest, ausast ja igakülgset teavet ühiskonnas toimuva kohta” (ASN 1998).

Mitmel pool maailmas läbi viidud uuringud (täpsemalt Kelt 2006) näitavad, et ajakirjanduse sisu mõjutavad olulisel määral pressiteated ja muud suhtekorralduslikud materjalid. Samas

aga võib küsida - miks kasutavad ajakirjanikud ja toimetajad PR-allikaid? Sloveenias läbi viidud uuring näitas, et tüüpilised põhjused on järgmised:

-informatsiooni kerge kättesaadavus (PR-agentuurid saadavad pressiteateid toimetustesse, nende abil on lihtne saada juurdepääs allikatele);

-ajakirjanduslikud rutiinid ja uudisväärtused (PR-teave puudutab tihti laiemat avalikku huvi pakkuvaid tegevusi/elualasid/isikuid);

-PR-allikate majanduslik, poliitiline või ideoloogiline surve (seotus reklaamitellijatega, võimu omavate asutustega jne);

-ajakirjanduse ressursipuudus (PR-teabe kättesaamiseks ei pea kulutama ressursse);

-ajakirjanike ja toimetajate isiklikud motiivid (tegu võib olla varasemate kolleegidega, õpingukaaslastega jne) (Erjavec 2005).

2.5. Ajakirjanduslikud žanrid

Nagu eespool märgitud, on meedia sisulise mitmekesisuse üheks kriteeriumiks erinevate žanrite kasutamine.

Ajakirjanduslikke žanre on mitmeid, näiteks Hennoste (2001) on eristanud kõige üldisemalt toimetuse materjali ja reklaami. Lähtudes tekstide ehitusest ja eesmärkidest, saab toimetuse materjali jagada nelja rühma- uudislood, arvamused, publitsistilised žanrid ja pisiinfo. Ka Harro (2000) on välja toonud neli ajakirjanduslikku žanri – informeerivad uudislood, arvamused ja kommentaarid, intervjuud ja reportaaž.

Raadio puhul tuleb arvestada antud meedia vastuvõtmise iseärasusega – keskendumine kuulmisele (ehk raadio seisukohalt häälele), mida ei toeta mingid teised meeled. See tähendab, et ka raadio žanrid peavad arvestama, et vastuvõtja saab toetuda ainult ühele meelele. Ning kuigi raadios kasutatavate žanride skeem on üsnagi laialivalguv (Triikkel 1965), on žanride jagunemine sarnane kogu ajakirjandusele. Raadios kasutatavate žanride üks jaotus on järgmine:

- informatsioonilised (päevauudis, lühiintervjuu jne);
- arutlevad (kommentaar, vestlusžanrid jt);
- jutustavad (kompositsioon olukirjeldus jt) (Triikkel 1969, tsit Kaasik 2000 kaudu).

Samas keskendub selline žanride jaotus vaid ajakirjanduslikule sisule, kõrvale on jäetud kõik see, mis puudutab sisu edastamist. Hoopis põhjalikuma ja praktikale tugineva žanride loetelu on välja toonud Pant (1965), kes eristab 20 raadioajakirjanduse žanri. Järgnevalt on neist välja toodud žanrid, mida kasutatakse ka tänapäeval Eesti Raadios:

1. Diktoritekst, uudised (tekst+neutraalne esitus);
2. Sõnavõtt, kommentaar (tekst+autoripärane esitus);
3. Intervjuu (seostatud küsimused, vastaja primaarne);
4. Tänavaküsitlus (*vox-pop*);
5. Vestlus (seostatud jutuajamine, esineja ja reporter võrdväärset vestluspartnerid);
6. Diskussioon, ümarlaud (suurema osavõtjaskonnaga vestlus);
7. Intervjuu sündmuspäeval (vestlusele lisanduvad sündmuspäeva hääled);
8. Lühireportaaž (reporteri oma häälega esitatud uudis sündmuskohalt);
9. Kommenteeritud reportaaž (spordivõistluste ülekanne);
10. Dokumentaalne kompositsioon (ühendab mitut dokumentaalžanri);
11. Olukirjeldus-olemuslugu;
12. Raadiokunst (Pant 1965).

Tänapäevased raadioajakirjanduse õpikud toovad välja uudised (nii lühiuudised kui uudislööd), intervjuu, arutelu, *vox-pop*'i, olemusloo ning raadiodraama (kuuldemäng) (McLeish 2005). Võib öelda, et selline jaotus keskendub rohkem sisule, kuid võtab arvesse ka sisu edastamise vormi.

Kogu ajakirjanduse jaoks on tähtsaimaks žanriks uudis, mis on nii ajalehe, raadio kui televisiooni jaoks olulisim koostisosa (McQuail 2003:302) ning millele tuleb seetõttu pöörata teistest žanritest ka rohkem tähelepanu. Samas on uudist suhteliselt raske üheselt määratleda, Hall (1973, McQuail 2003 järgi) on väitnud, et uudis on ise loonud aja jooksul üldise konsensuse selle suhtes, mis on uudis. Nii peab uudis olema värske, ootamatu, tüübilt etteaimatav, olemuselt fragmentaarne, aeguv, märguande funktsiooniga, väärtusi kujundav, huvitav ja faktidele tuginev (McQuail 2003:303). Tänapäevast uudist iseloomustavad mitmed spetsiifilised jooned, van Dijk'i (1988) järgi kindel struktuur – kokkuvõttev osa ja sellele

järgnev „lugu”. Kokkuvõttev osa koosneb pealkirjast ja juhtlõigust, lugu jaguneb situatsiooni kirjelduseks ja kommentaarideks. Situatsiooni kirjeldus omakorda jaguneb tegevust kirjeldavateks episoodideks ja taustinformatsiooniks, uudisloo struktuuri võib nimetada ka „tagurpidi püramiidiks”, mille alguses antakse olulisem informatsioon ning allpool taust.

Praktiline ajakirjandusõpetus väidab, et uudises tuleb probleemi vaadelda kõigist olulistest külgedest, anda sõna kõigile osapooltele ning uudises tuleb anda kogu oluline ja asjakohane info (Hennoste 2001:60), samad nõuded on ka raadiouudistele (Hilliard 1990, Hausman 1992, Boyd 2001). Kokkuvõtlikult võib öelda, et uudisele kehtib objektiivsuse nõue.

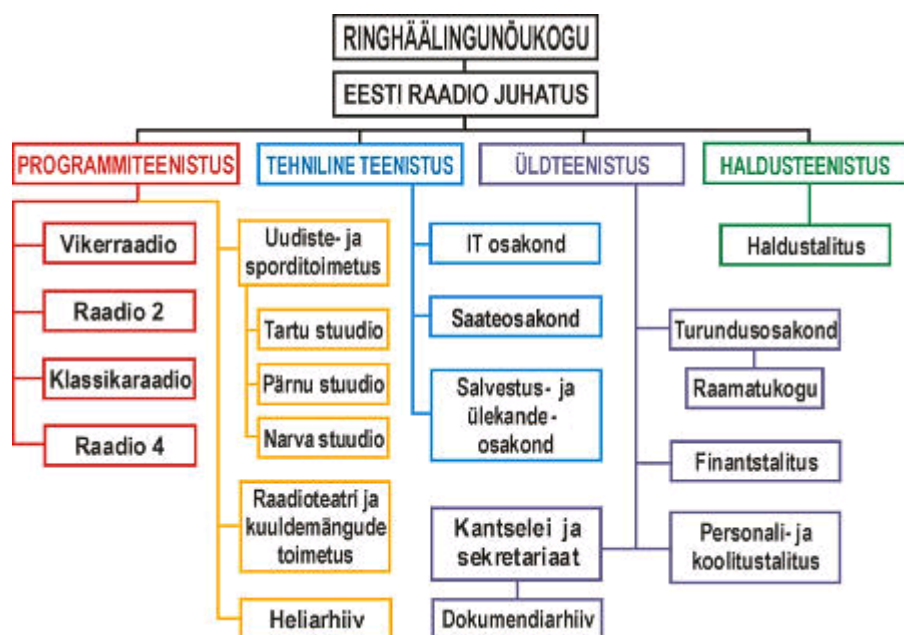
2.6. Ülevaade Eesti Raadiost

2.6.1. Eesti Raadio struktuur

Eesti Raadio on avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon, millel on neli üle-eestilist (Vikerraadio, Raadio 2, Raadio 4, Klassikaraadio) ja üks regionaalne programm (Raadio Tallinn). Programmidele lisaks on Eesti Raadios programmivälised (või programmiülesed) üksused uudiste- ja sporditoimetus (koos Tartu, Pärnu ja Narva stuudioteaga ning Viljandi ja Kesk-Eesti korrespondendipunkidega), raadioteater ja kuuldemängude toimetus ning heliarhiiv.

Toetavate teenistustena on Eesti Raadios tehniline teenistus (IT osakond, saateosakond, salvestus- ja ülekandeosakond), üldteenistus (turundusosakond ja raamatukogu, finantstalitus, personali- ja koolitustalitus ning kantselei ja sekretariaat koos dokumendiarhiiviga) ja haldusteenistus (haldustalitus).

Eesti Raadio kõrgemaks juhtivorganiks on Ringhäälingunõukogu, raadio tööd juhib kolmeliikmeline juhatus, mille eesotsas on juhatusesimees.

Allikas: Eesti Raadio

Kuna käesolev töö käsitleb Eesti Raadio Tartu stuudio ajakirjandusliku produktsiooni mitmekesisust, on seda stuudiot käsitletud lähemalt.

Eesti Raadio Tartu stuudio asub Eesti Raadio struktuuris uudiste- ja sporditoimetuse koosseisus koos teiste regionaalstuudiote (Pärnu ja Narva stuudiod). Tartu stuudio ülesanneteks on Eesti Raadio uudistetoimetuse varustamine Lõuna-Eestist (Tartu linn, Tartu, Põlva, Võru, Valga ja osaliselt Jõgeva maakonnad) pärit uudislugudega, koostada ja edastada Lõuna-Eesti kuulajaskonna tarbeks neli korda tööpäeval (7.30, 8.30, 13.00 ja 16.00) Vikerraadio eetris olevaid regionaaludiseid, toota igal tööpäeval Vikerraadios eetris olevat publitsistilist regionaalprogrammi Lõunaring (15.15-16.00), koostada igal tööpäeval Klassikaraadio tarbeks kultuuriudiseid (saade eetris algusega kell 12.30) ning varustada võimalusel ajakirjandusliku materjaliga muid Eesti Raadio saateid.

Tartu stuudio tegevus omab tähtsust mitte ainult Eesti Raadio erinevate programmide saadete varustajana Lõuna-Eesti teemadega, vaid ka üldisemas avalik-õiguslikku ringhäälingut puudutavas kontekstis. Tihti vaadeldakse regionaalsust ja regionaalsaateid avalik-õigusliku ringhäälingu olulise kohustusena, nii rahuldatakse elanike huvi oma lähima ümbruse uudiste, majandus- ja kultuurielu vastu (Šein 2002). Selle huvi rahuldajana nähaksegi regionaalstuudioid.

Eesti Raadio uudistesaadete analüüsinud meediauurija Mart Raudsaar on rõhutanud, et kuna Eesti raadio on avalik-õiguslik raadiojaam, mis peab tegelema kogu Eestiga ning kõigi ühiskonnagruppidega, oleks uudistes vaja suurendada kohalike stuudiote osakaalu (Raudsaar 2004). Geograafilise mitmekesisuse seisukohalt on see oluline ka teistes saadetes, sisulise mitmekesisuse suurendamiseks on aga loodud regionaalsaadet.

2.6.2. Regionaalsaadet Eesti Raadios

Kohaliku ajakirjanduse traditsioon Eestis on vana, esimeseks kohalikuks leheks (st väljaanne ei olnud kavandatud levitamiseks ülemaaliselt) oli „Tartu maa rahwa Näddali-Leht” (ilmus märtsist detsembrini 1806 Tartus) (Lauristin, Vihalemm jt 1987). Kuigi nimetatud väljaanne sisaldas endas eelkõige sõnumeid piiri tagant, oli sellega pandud alus regionaalsele ajakirjandusele Eestis. Kiiresti muutus kohalik ajakirjandus oluliseks kanaliks kohaliku elu puudutava informatsiooni vahendamisel. Teoreetilisel tasandil on leitud, et kohaliku ajakirjanduse roll kõigi sotsiaalsete kihtide ühendamisel ning kaasatõmbamisel kohalikku ellu on suurem kui teistel suhtlemisvormidel (Vihalemm, Lauristin jt 1987). Samuti tuleb arvestada inimeste suure huviga kohalike uudiste vastu, uurimuse Mina. Maailm. Meedia. (2004) järgi huvitavad kohalikud uudised 78% Eesti elanikest (Vihalemm, Lõhmus, Jakobson 2004:143). Kohalik ajakirjandus Eestis pole piirdunud ainult ajalehtedega, ka ringhääling on selles suunas tegutsev. Kohalikud ajalehed, televisioon ja raadio on praegu kõige laiemalt levinud ja paremini juurdunud teabe edastamise kanalid kohalikul tasandil.

Regionaalsaadet on Eesti Raadios olnud juba 1930-datest aastatest (1931. aasta veebruaris siiski tehnilise rikke tõttu, kuna ühendusliin Tallinnaga ei toiminud (Lään 1988)), hilisematest aastatest (20. sajandi 70-80-dad) tuleks ära märkida Tartu Veerandtund (Lään 1988). Käesoleva töö temaatikat arvestades on järgnevalt vaatlus all siiski aega alates 20. sajandi lõpust.

Tartu Veerandtunni kõrvale tehti järgmine katse regionaalsaadetega alustamiseks Eesti Raadios 1989. a. suvel, kui Saaremaal toimus ülemaailmne saarlaste kokkutulek. Järgmised katsed oli aasta hiljem Hiiumaal ning Tallinnas. Regulaarseid regionaalsaadet alustati 1990. a. Võrus, kus selleks kasutati Kirumpää saatjat (Lään 1991). Kõige kauem on kestnud regionaalsete saadete edastamine Tartust. 15.11.2000 alustati iganädalase Tartu Tunniga (ER Tartu stuudio baasil), mis kestis 2004. aasta lõpuni (autori andmed). Regionaalsete uudistesaadetega alustati

ER Tartu stuudios 1996. aastal (autori andmed) Raadio 2 programmis, 2005. aasta algusest paigutati kohalikud uudised Eesti Raadios Vikerraadio programmi ning nende algusaegadeks said 7.30, 8.30, 13.00 ja 16.00. Uudistesaadet algasid 03.01.2005.a., neid annavad eetrisse Eesti Raadio Tartu ja Pärnu stuudiod, uudised on kuulatavad vaid antud piirkondades ning eetris on nad samaaegselt üleriigiliste uudistega. Eesti Raadio teatel keskenduvad uudised päevasündmustele, annavad infot piirkonnas toimuvate ürituste kohta ning jagavad kommunaal-, liiklus- ja politseiinfot (pressiteade, Eesti Raadio 2004).

Lisaks regionaalsetele uudistesaadetele valmivad Eesti Raadio Tartu stuudios ka võru- ja mulgiqueelsed uudistesaadet, mis on Vikerraadios eetris teisipäeviti kell 17.05. Saated käsitlevad ajaloolisel Võru- ja Mulgimaal toimuvat, sealjuures põhirõhk on neis pandus murdekeele ja omakultuuri tutvustamisele ja propageerimisele.

Lõuna-Eesti piirkonnas produtseerib ning edastab regionaaluudiseid Eesti Raadio Tartu stuudio, mis asub Eesti Raadio struktuuris uudiste- ja sporditoimetuse koosseisus koos teiste regionaalstuudiotega (Pärnu ja Narva stuudiod).

Lisaks kohalikele uudistele on Eesti Raadios mitmekesistatud programmi publitsistlike regionaalsaadetega. 2000. a. 15. november taasalustas regionaalsaade "Tartu tund" ER Tartu stuudiolt (www.er.ee), saade oli kuulatav Lõuna-Eestis ning käsitles peamiselt Tartu linna, aga ka teiste stuudio tööpiirkonda jäävate alade probleeme. Saade lõpetati 2004. aastal (autori andmed).

Regionaalsaadetega taasalustati 15.01.2007., kui Eesti Raadios alustasid *Lõunaring* ja *Läänering*. Eesti Raadio juhatuse liikme Sulev Valneri teatel (pressiteade, 12.01.2007) on nende regionaalsaadete eesmärk „kasvatada veelgi Eesti Raadio kohalolekutunnet üle kogu Eesti” (Eesti Raadio 2007).

2007. aasta I poole seisuga on Eesti Raadio juhatusel kavas jätkata saadetega ka peale Eesti Rahvusringhäälingu loomist, eeldused selleks annab ka Rahvusringhäälingu alusdokumentatsioon. Nii on Eesti Rahvusringhäälingu arengukavas püstitatud ühe eesmärgina regionaalsaadete arendamine. ERR'i strateegias 2005-2008 on öeldud:

IV. ERR REGIONAALSUS JA RAHVUSVAHELISUS

14. ERR, lähtudes missioonis sätestatud ülimast eesmärgist hoida ja arendada elu Eestis ning kasutades ühtse ringhäälinguorganisatsiooni loomisest tekkivat sünergiat, hoiab ja arendab edasi regionaalstuudiote ja korrespondentide võrku Eestis.

15. Regionaalstuudiote ja korrespondentide ülesanded on:

- 1) mitmekesistada ERR programme saadete ja infomaterjalidega;
- 2) suurendada ühiskonna sidusust;
- 3) tugevdada nii Eesti kui ka piirkondlikku identiteeti;
- 4) toota raadioprogrammides piirkondlikke uudiste- ja muid saateid;
- 5) suurendada ERR konkurentsivõimet.

16. ERR arendab edasi olemasolevaid tele- ja/või raadiostuudioid Tartus, Narvas, Pärnus ja Kuressaares ning korrespondendipunkte Jõhvis, Valgas, Viljandis ja mujal.

17. Lõuna-Eesti keele ja kultuuri jätkuprogrammi raames taotleb ERR võimalust kohaliku leviga regulaarsete raadioprogrammide tootmiseks alates 2005. aastast ning pidevat telesaadete ja –programmide tootmise jätkamist sellest regioonist (<http://www.er.ee/utoim/ERRstrateegia2005-2008.pdf>).

Olemasoleva arengukava põhjal võib eeldada, et ka Eesti Rahvusringhääling jätkab oma raadiosas regionaalsaadete tootmist ja arendamist.

2.7. Uurimisküsimused

Lähtudes eelpool toodud teoreetilisest materjalist, eelnevast ettekujutusest ja autori isiklikest kogemustest teemavaldkonna kohta, on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

Kui mitmekesine on erinevate teemade esindatus ER Tartu stuudio ajakirjanduslikus produktsioonis?

Kui mitmekesised on ER Tartu stuudio teemad võrreldes Tartu Postimehe teemadega samal ajavahemikul?

Milline on erinevate teemade kajastatuse maht?

Milliste sotsiaalsete gruppide esindajad on saanud sõna?

Milline on geograafiline mitmekesisus?

Kui mitmekesine on allika kasutus?

Milliseid ja kui mitmekesiseid ajakirjanduslikke žanre kasutatakse?

3. Valim

Käesoleva töö valimi moodustab Eesti Raadio Tartu stuudio ühe nädala (16.04.-22.04.2007) ajakirjanduslik produktsioon.

Vaatlusalusel nädalal koostati ER Tartu stuudios 105 erinevat ühikut ajakirjanduslikku materjali. Ühe ühikuna arvestati kas ühte lühiuudist, ühte uudislugu, ühte terviklikku lõiku (mis moodustas iseseisva teemakäsitluse) pikemast saatest ning ühel juhul ühte terviksaadet (tegu oli kontserdisalvestusega, mis sisaldas ühte intervjuud).

Vaatlusaluse nädala jooksul käsitleti ER Tartu stuudios 84 erinevat teemat. Erinevus teemade ja käsitluste arvus on tingitud sellest, et ühe teema kohta võis olla mitu erinevat ühikut materjali.

Saamaks võrdlusalust temaatilise mitmekesisuse hindamiseks, võeti vaatluse alla ka ühe nädala (16.04.-22.04.2007) Tartu Postimehe teemad.

Töö tarbeks intervjueriti ER Tartu stuudios töötavaid ajakirjanikke (välja arvatud töö autorit) ja Vikerraadio peatoimetajat.

4. Meetodite kirjeldus

Käesoleva töö empiirilise materjali kogumiseks on kasutatud kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid meetodeid – ajakirjandusliku materjali kontentanalüüsi ja ER töötajate intervjuerimist.

4.1. Kvantitatiivne tekstianalüüs

ER Tartu stuudio ajakirjandusliku produktsiooni uurimiseks kasutati kontentanalüüsi, sest kuigi antud meetod ei sobi meediatekstide sisu varjatud tähenduste väljatoomiseks, on selle abil võimalik kirjeldada ja klassifitseerida mitmeid materjali iseloomustavaid kategooriaid.

Kontentanalüüsi kodeerimisjuhendi koostamisel on aluseks võetud Krippendorff'i (1980, Stemler 2001 järgi) käsitus sisuanalüüsist, kodeerimisjuhendi koostamisel on püütud arvestada eelkõige kategooriate ja alamkategooriate sõltumatuse, detailsuse, ammendavuse ja välistavuse printsiipe. Saavutada on püütud ka kontentanalüüsi süsteemsust, see tähendab, et kogu kodeerimis- ja analüüsiprotsess peab olema ühetaoline ja muutumatu. Vaid see, kui andmete analüüsil kasutatakse kogu aeg samu kriteeriume, annab usaldusväärse tulemuse (Wimmer, Dominick 1991:157-158).

Andmete kodeerimiseks koostati kaks kodeerimisjuhendit (vt lisa 1 ja 2) – esiteks kodeeriti analüüsiühikuid iseloomustavad andmed ning teiseks kodeeriti valimi hulgast lõikudes-saadetes esinenud isikuid iseloomustavad andmed.

Analüüsiühikute kodeerimiseks koostatud kodeerimisjuhend sisaldab 10 kategooriat (lisa 1), mis kirjeldavad lõigu tunnuseid (eetrisoleku kuupäev, autor, keel, saade, teema, piirkond, žanr). Teema kodeeriti nii tüüpide järgi (14 võimalikku teemat) kui ka igal korral konkreetselt (kirjutati välja). Saate tüüpide puhul lähtuti Eesti Statistikaameti andmetes kasutatavatest raadiosaate tüüpidest. Geograafilise kajastatuse kodeerimiseks vaadeldi, millise piirkonnaga antud analüüsiühik seostub ning seejärel kodeeriti ta vastavalt eelnevalt koostatud piirkondadele.

Esinejate kodeerimiseks moodustati samuti 10 kategooriat, mis kirjeldavad esinejat (staatus/amet, sugu), saadet, žanri ning käsitletud teemat, aga samuti ka geograafilist piirkonda, millega esineja seostub (vt lisa 2).

Tartu Postimehe teemade kodeerimiseks moodustati 6 kategooriat (vt lisa 3), mis kirjeldasid teemat, loo ilmunise aega, žanri, teema kajastamist (või mittekajastamist) Eesti Raadios ning loo üldist temaatikat.

4.2. Süvaintervjuud

Lisaks tekstianalüüsile viis autor läbi ka süvaintervjuud ER Tartu stuudio ajakirjanike ja Vikerraadio peatoimetajaga (vt lisa 4-7). Intervjueeritavate hulka kuulus ka Tartu stuudio juhataja, kuid kuna tema ülesannete hulka ei kuulu stuudio ajakirjanike töö sisu hindamine ja/või teemade määramine, on stuudio juhatajat intervjueeritud kui tavalist toimetajat.

Intervjuude eesmärgiks oli välja selgitada, kas ajakirjanikud on endale teadvustanud sisulise mitmekesisuse vajalikkuse ning kas nad oma töös püüavad seda ka saavutada. Vikerraadio peatoimetaja küsitlemise eesmärgiks oli välja selgitada tema ootused seoses regionaalprogrammiga (*Lõunaring*) ning nende ootuste realiseerumine.

Intervjuude läbiviimisel ei kasutanud autor kindlat küsimuste sõnastust, samas jälgisid intervjuud eelnevalt koostatud struktuuri (vt lisa 8). Juhul, kui küsitletav rääkis mõne varasema küsimuse juures ammendavalt ka mõne järgmise küsimuse teema kohta, siis selle juurde hiljem tagasi ei tuldud. Vajadusel esitas intervjueerija täpsustavaid lisaküsimusi.

5. Peamised uurimistulemused

Tööks vajalike andmete kogumiseks fikseeriti ühe nädala jooksul (16.04.-22.04.2007) Eesti Raadio Tartu stuudio kogu ajakirjanduslik produktsioon. Vaatluse alla võeti käsitletud teemad, nende žanrid, saatevormid ning saadetes/lõikudes kasutatud allikad.

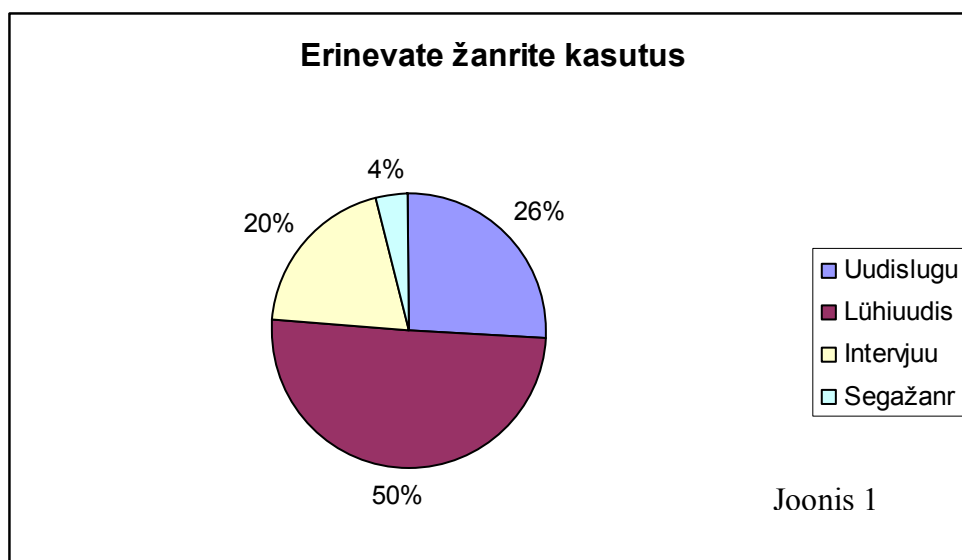
Vaatlusalusel nädalal produtseeritud materjal kodeeriti kontentanalüüsi abil, sealjuures pöörati põhitähelepanu sisu mitmekesisust iseloomustavatele näitajatele (žanriline, temaatiline ja geograafiline mitmekesisus, samuti raadios sõna saanud isikute sooline, staatuseline jne jaotus). Järgnevas analüüsis on mõnel juhul kasutatud võrdlusandmetena 2006. aastal läbi viidud Eesti Raadio Tartu stuudio uudiste allikate analüüsi andmeid (Kelt 2006).

5.1. Ajakirjandusliku materjali analüüs

Vaatlusaluse nädala jooksul oli ER Tartu stuudio ajakirjandusliku materjali hulgas 105 erinevat ühikut (lühiauudis, uudislugu, saatelõiku, terviksaadet) 84-l erineval teemal. Erinevus teemade ja käsitletute arvus on tingitud sellest, et ühe teema kohta võis olla mitu erinevat lugu. Ühe ja sama loo kasutamist erinevates saadetes (esines näiteks regionaaluudiste puhul) arvestati analüüsis kui ühte ja sama lugu.

Analüüsi tulemustest selgus, et žanriliselt domineerivad produktsioonis lühiauudised (50%), peaaegu võrdselt on esindatud ka intervjuud (20%) ja uudislood (26%) (vt joonis 1).

Ühe žanri domineerimine on seletatav Eesti Raadio Tartu stuudio töö spetsiifikaga (põhiülesanneteks on regionaalsete lühiauudiste ja põhiprogrammi uudistesaadetele uudislugude tootmine). Sellest tulenevalt on lühiauudiste domineerimine õigustatud. Samas tuleb märkida, et vaadeldava stuudio saadete hulka kuulub ka regionaalprogramm *Lõunaring*, kus oleks võimalik kasutada väga erinevaid raadiopäraseid žanre. Vaadeldes aga saadete ja žanrite seost, selgub, et *Lõunaringi* iseloomustab (vaatlusalusel perioodil) žanriline ühekülsus (kasutatud ainult intervjuud).

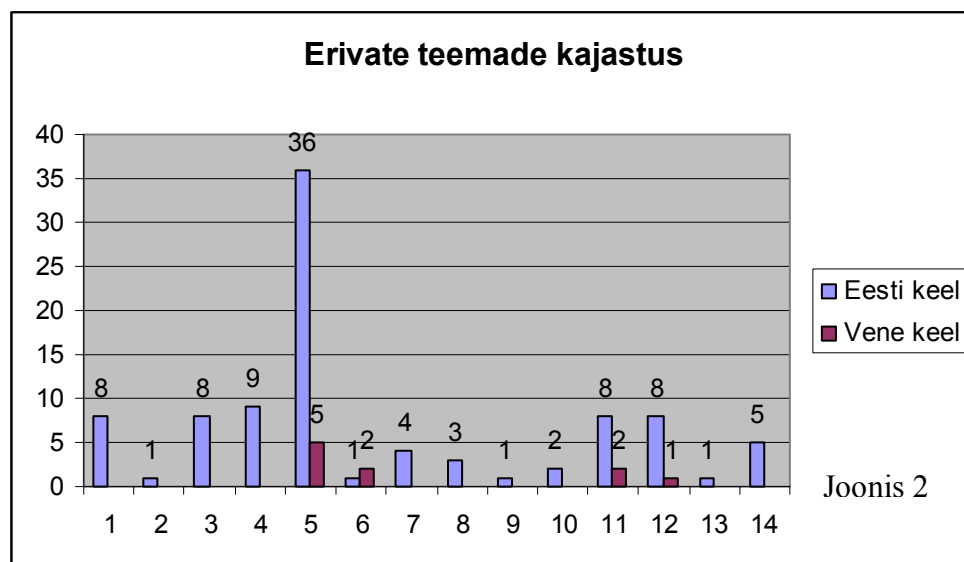
Tabel 1 (saadete žanriline mitmekülsus)

Saade	Uudislugu	Lühiauudis	Intervjuu	Segazhanr
Regionaaluudised	8	39		
Pikemad uudistesaadet	8			
Venekeelsed uudised	6			
Kultuuriuudised	3	14		
Lõunaring			15	
Uudis+			3	
Muu	2		3	4

Erinevate teemade kajastamise vaatlus näitas, et kõige rohkem kajastatakse kultuuriga seotud teemasid (38% kõigist teemadest). Osaliselt on selle põhjuseks asjaolu, et ER Tartu studios produtseeritakse Klassikaraadio kavas olevaid *Kultuuriuudiseid*, kuid samas näitas ka 2006. aastal toimunud uudiste uuring, et kõige enam kajastatud teema oli seotud kultuuriga (vt tabel

2). Kultuuriteema oli ka venekeelse Raadio 4 toimetaja poolt kajastatud teemade hulgas esikohal (vt joonis 2).

Kultuuriteemadele järgnesid (kajastatuse hulgalt) majanduse, omavalitsuste tegevuse, hariduse, transpordi ja poliitikaga seotud teemad.

1. Omavalitsuste tegevus	2. Kommunaalteema
3. Haridus	4. Majandus, ettevõtlus
5. Kultuur	6. Tervishoid
7. Sotsiaalhoolekanne	8. Loodushoid
9. Turvalisus	10. Liiklus
11. Transport	12. Poliitika
13. Teadus	14. Muu

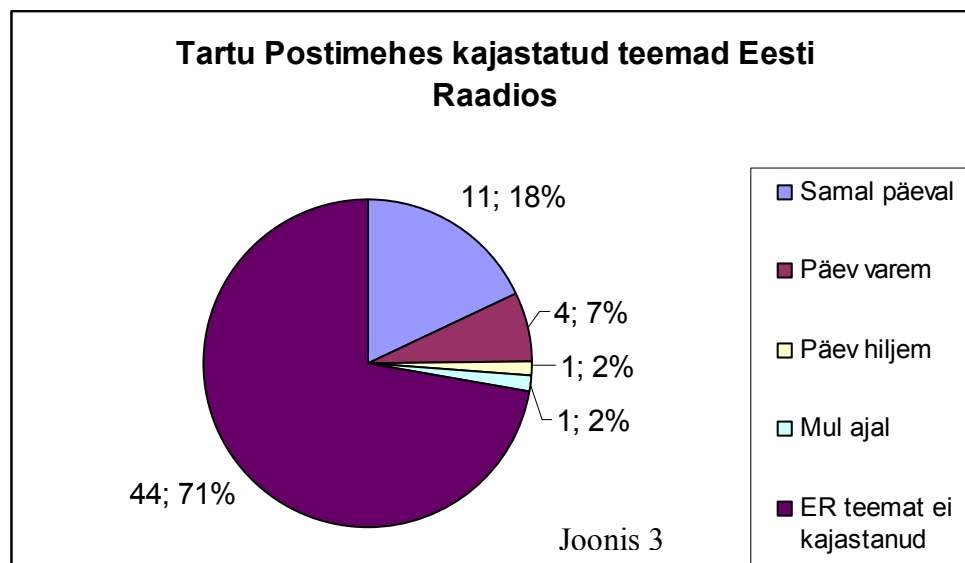
Tabel 2

Temaatika	2007		2006	
	Kokku (arv)	Kokku (%)	Kokku (arv)	Kokku (%)
Omavalitsuste tegevus	8	8	3	11
Kommunaalteema	1	1	3	11
Haridus	8	8	1	4
Majandus, ettevõtlus	9	8	3	11
Kultuur	41	38	8	29
Tervishoid	3	3	1	4
Sotsiaalprobleemid	4	4	4	14

Keskkonnakaitse	3	3	1	4
Turvalisus	1	1	4	14
Liiklus	2	2	-	-
Transport	10	9	-	-
Poliitika	9	9	-	-
Teadus	1	1	-	-
Muu	5	5	4	14

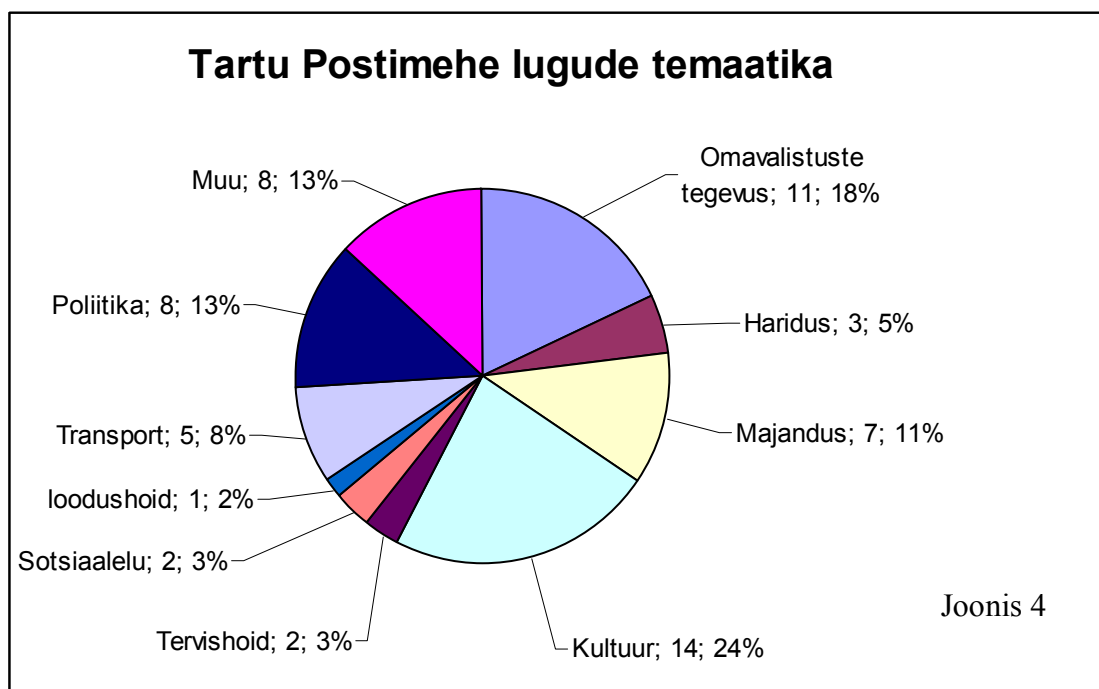
Temaatilise mitmekesisuse võrdlemiseks teise regionaalse meediakanaliga võrreldi vaatlusalusel nädalal ER Tartu stuudio teemasid Tartu Postimehe teemadega. Selgus, et vaatlusalusel nädalal käsitles Tartu Postimees 61 teemat, millest Tartu stuudio teemadega langes ühte 17, 44 teemat oli Tartu Postimehes sellist, mida raadios ei kajastatud. Vastupidine võrdlus (kui mitut raadios kajastatud teemat kajastati ajalehes) näitab, et kui raadios oli erinevaid teemasid 84, siis järelikult oli raadios 67 teemat, mida ajalehes ei kajastatud.

Mõlemas väljaandes kajastati teemasid enamasti ühel ja samal päeval (vt joonis 3).

Tartu Postimehe materjalide temaatika analüüs näitas, et sarnaselt Eesti Raadio Tartu stuudiole domineerib ka ajalehes kultuuriteema (24% kõigist lugudest), teistest teemadest sagedamini käsitleti ka omavalitsuste (enamasti Tartu linnavalitsuse) ettevõtmisi (18%) (vt joonis 4). Andmetest ilmneb, et Tartu Postimehe ja Tartu stuudio materjalide teemade jaotus on võrdlemisi sarnane, kuna raadios oli teemasid rohkem kui ajalehes (vastavalt 14 ja 10) on

ka raadio teemade hajuvus suurem ning vastavad protsentnäitajad väiksemad, kuid olulisi erinevusi kahe väljaande materjalide temaatilises jaotuses ei esine.

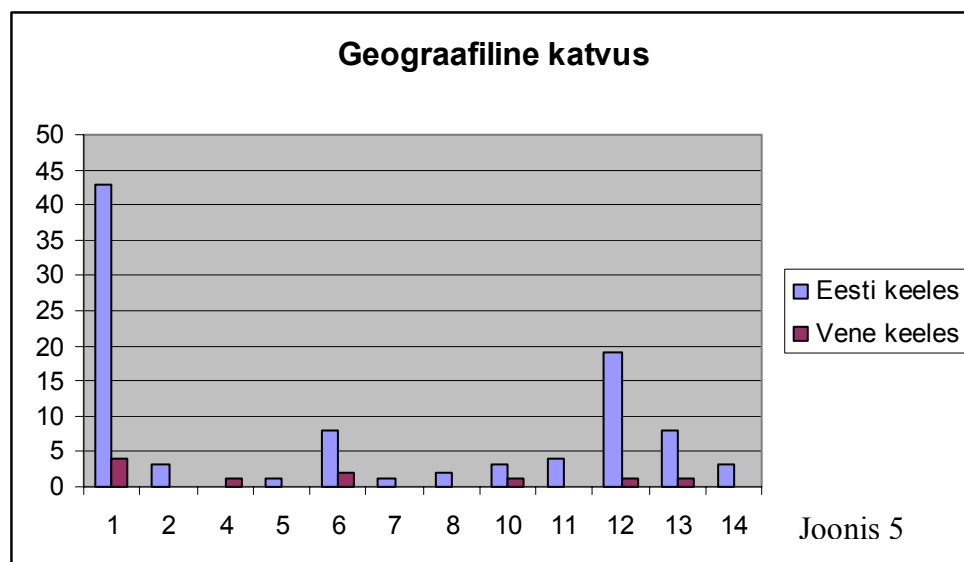
Žanriliselt on Tartu Postimehes kasutatud vähemalt nelja eri žanri (uudis, arvamus, portree, *feature*). Vaadates seda, millises žanris on kirjutatud lood, mille teemat on kajastatud ka Eesti Raadios, selgub, et kõige rohkem on seda uudiste osas (tabel 3). Selline tulemus pole ka üllatav, kuna just uudised kajastavad reeglina kõige aktuaalsemaid ning suuremat huvi äratavaid teemasid.

Tabel 3. Žanr Tartu Postimehes ja teema kajastus Eesti Raadios

Teema Eesti Raadios	Uudis	Arvamus	Portree	Feature	Muu
Samal päeval	10			1	
Päev varem	4				
Päev hiljem	1				
Muul ajal	1				
Teemat ER ei kajastanud	18	11	4	5	6

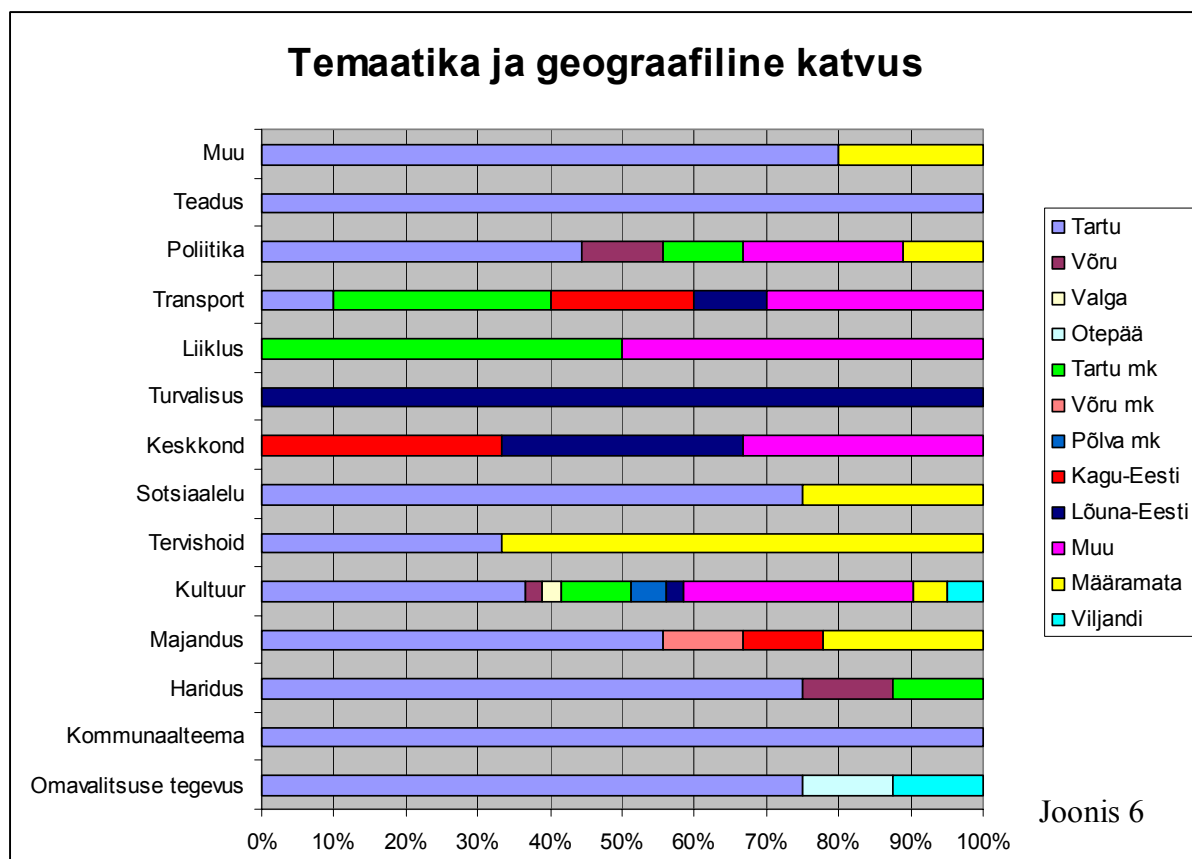
Kuna ER Tartu stuudio tööpiirkonnaks on terve Lõuna-Eesti (Tartu Võru, Põlva ja Valga linnad ja maakonnad, osaliselt ka Jõgeva ja Viljandi maakonnad), on meedia sisu mitmekesisuse uurimise seisukohalt oluline vaadata ka seda, kuidas on produktsioonis esindatud erinevad piirkonnad. Ootuspäraselt oli kõige enam esindatud Tartu linn (kui

tööpiirkonna suurim linn ja tähtsaim tõmbekeskus), samuti Tartu maakond. Samas teiste piirkondadega seotu kajastamine oli madal (ükski teine piirkond ei saanud kajastust rohkem kui viiel korral), mis näitab ühe piirkonna domineerimist ER Tartu stuudio poolt loodud meediapildis. Nimetatud tendents avaldus nii eesti kui venekeelsetes saadetes (vt joonis 5).

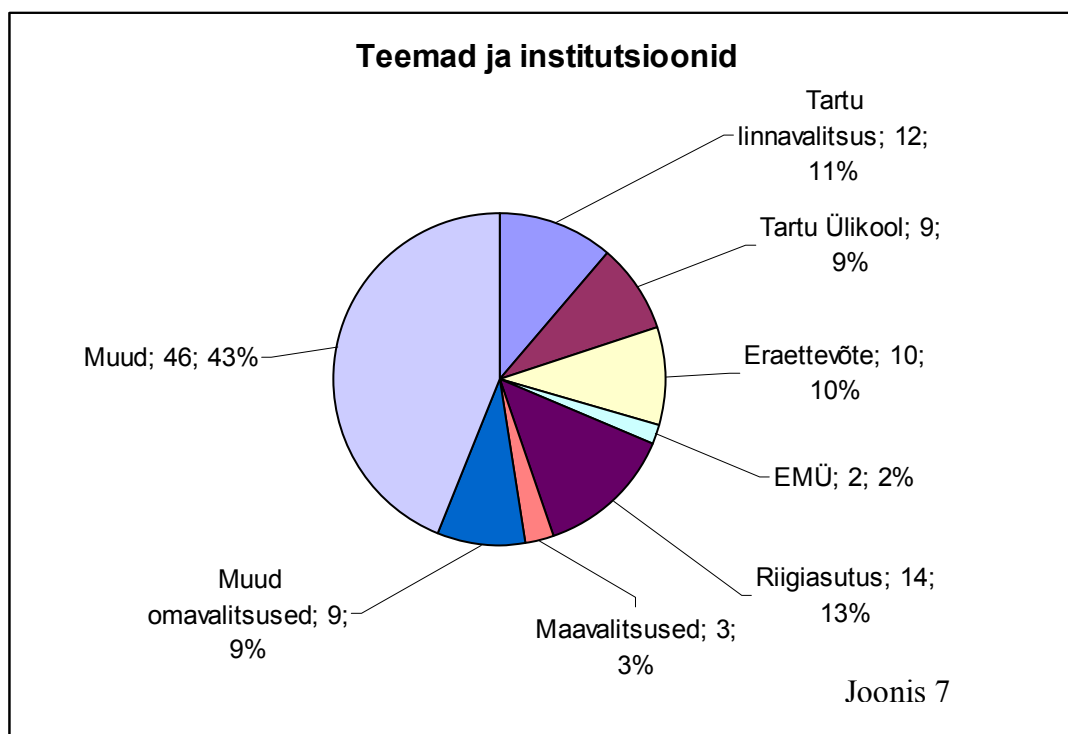
1. Tartu	2. Võru
3. Põlva	4. Valga
5. Otepää	6. Tartu maakond
7. Võru maakond	8. Põlva maakond
9. Valga maakond	10. Kagu-Eesti
11. Lõuna-Eesti	12. Muu
13. Asukoht määratlemata	14. Viljandi

Geograafilisuse mitmekesisuse puudumine avaldub ka teemade piirkondlikus jaotuses. Toodud jaotuse (joonis 6) põhjal selgub, et näiteks Põlva maakonnast räägiti vaid seoses kultuuriga, Võru maakonnast seoses majandusega. Samas Tartu linnaga on olnud seotud peaaegu kõik teemad, välja arvatud turvalisus, liiklus ja keskkond, mis on enamasti puudutanud laiemat piirkonda tervikuna.

Sarnaseid tulemusi andis ka 2006. aasta ER Tartu stuudio uudislugude analüüs, mille kohaselt oli uudislugude põhiosa (84%) pärit Tartu linnast ja maakonnast ning Võru ja Valga maakondades (st väljaspool maakonnakeskusi) toimuv ei leidnud uudisloona kajastust (Kelt 2006).

Lisaks eespool käsitletud mitmekesisuse kriteeriumitele võeti vaatluse alla ka küsimus – kuivõrd on erinevad teemad seotud mingi kindla institutsiooniga. Selleks määrati teemade loetelus nende seotus asutuste, organisatsioonide jne. Selgus, et kõige rohkem oli teemasid seotud väga laia kriteeriumi „muu” alla kuuluvate organisatsioonidega (kriteerium „muu” ühendas nii mitmesuguseid ühiskondlikke organisatsioone, kultuuriasutusi jne. Enamasti oli need organisatsioonid/asutused esindatud teemadega vaid korra või paar, mis muutis nende eraldi väljatoomise mõttetuks). Konkreetsemat määratletud organisatsioonidest oli kõige rohkem teemasid (19) seotud riigiasutustega, järgnesid Tartu linnavalitsus, eraettevõtted ning Tartu Ülikool oma mitmesuguste asutustega (joonis 7).

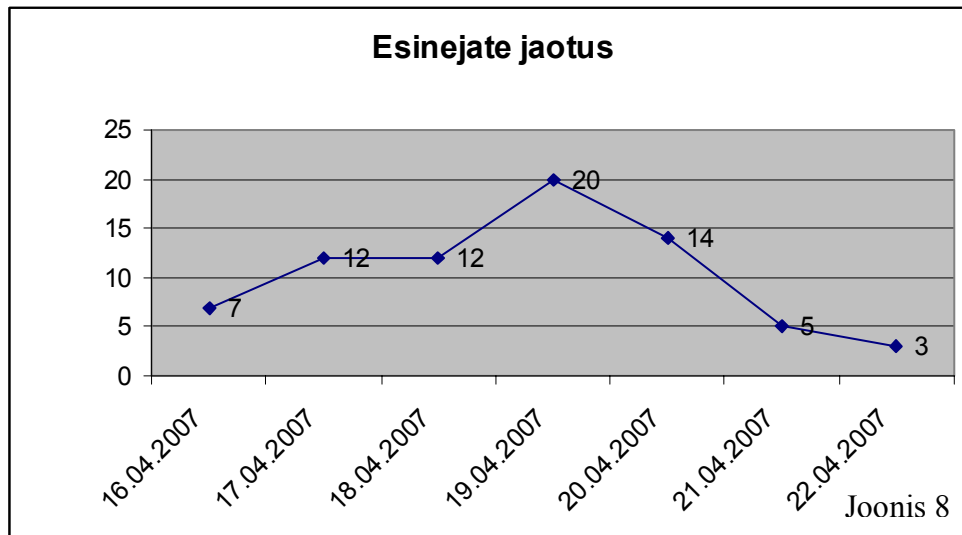

Nende andmete põhjal võib öelda, et Tartu linna kahel suuremal organisatsioonil – Tartu linnavalitsusel ja Tartu Ülikoolil on suhteliselt head võimalused pääsemaks oma teemadega ajakirjandusse. Samas jääb käesoleva töö raamidest välja teemade ajakirjandusliku väärtuse hindamine, ning seetõttu ei saa ka hinnata, kas nende teemade esindatud sellisel määral on ka avalikkuse huvides või tegu lihtsalt nende organisatsioonide hea suhtekorraldusliku tööga.

5.2. Esinejad

Vaatlusaluse nädala jooksul sai ER Tartu stuudio ajakirjanduslikus materjalis sõna 57 erinevat esinejat kokku 73 esinemiskorraga (mitu esinejat sai samal teemal sõna mitmes erinevas saates, näiteks Tartus toimunud noorte tantsufestivalist räägiti kahel korral Vikerraadios ning ühel korral Klassikaraadios ja R4-s). Võttes aga arvesse, et erinevate saadete rõhuasetused, eesmärgid, eetriajad jne on erinevad, on ühe ja sama esinejaga teemad eri saadetes arvestatud analüüsis erinevateks teemadeks, samuti arvestatakse iga esinemiskorda kui ühte individuaalset esinemist. Arvestamata on jäetud ka see, kui ühel ja samal teemal ühes ja samas saatelõigus on sõna saanud mitu erinevat esinejat.

Vaadeldes esinejate arvukust nädalapäevade lõikes on näha, et tõus toimub nädala keskel – kõige rohkem esinejaid on olnud neljapäeval (19.04.2007 – 20). Nädala alguses ning lõpus on esinejate arv suhteliselt väike (vt joonis 8).

Esinejate sooline jaotus oli tasakaalus (49% naisi ja 51% mehi), samas esinejate ameti vaatlemine näitab, et esinejate hulgas domineerisid kultuuriasutuste töötajad (27%). Selline tulemus pole siiski üllatav, arvestades eespool kirjeldatud teemade jaotust on selline tendents seletatav kultuuriteemade domineerimisega teemade hulgas.

Esinejate hulgas on täheldatav ka teatav kaldumine kõrgemal positsioonil olevate isikute poole, eriti eelistatud on olnud ametnikud (riigiasutuste ja omavalitsuste ametnikke kokku 22%, vt tabel 4). Andmetest nähtub, et teistest kategooriatest rohkem on saanud sõna ka eraettevõtte juhid (12%) ning kolmanda sektori esindajad (11%). Täiesti on esinejate hulgast puudu pensionärid, põllumehed, puuetega inimesed, üliõpilased, „inimesed tänavalt” ja veel mitmed inimeste grupid.

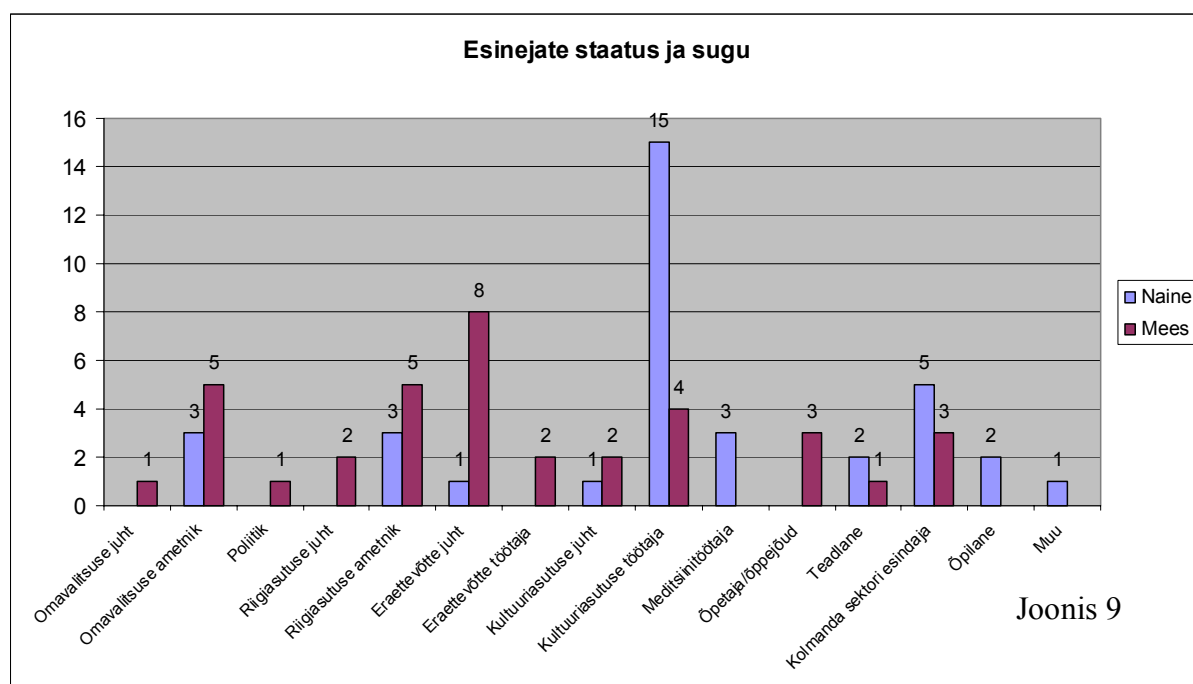
Tabel 4. Esinejate jaotus staatuse ja soo alusel

Esineja staatus	Naine	Mees	Arv kokku	%
Omavalitsuse juht	-	1	1	1
Omavalitsuse ametnik	3	5	8	11
Poliitik	-	1	1	1
Riigiasutuse juht	-	2	2	3
Riigiasutuse ametnik	3	5	8	11

Eraettevõtte juht	1	8	9	12
Eraettevõtte töötaja	-	2	2	3
Haridusasutuse juht	-	2	2	3
Kultuuriasutuse juht	1	-	1	1
Kultuuriasutuse töötaja	15	4	19	27
Meditsiinitöötaja	3	-	3	4
Õpetaja/õppejõud	-	3	3	4
Teadlane	2	1	3	4
Kolmanda sektori esindaja	5	3	8	11
Õpilane	2	-	2	3
Muu	1		1	1
KOKKU	36	37	73	100

Nagu eespool märgiti, oli esinejate sooline jaotus praktiliselt võrdne. Kui aga vaadata soo ja positsiooni/ameti vahet, selgub, et naised on peamiselt kultuuriasutuste töötajad ning kolmanda sektori esindajad, mehed ametnikud ja eraettevõtte töötajad (vt joonis 9). 2006. aasta andmed (Kelt 2006) näitasid, et naised olid allikate hulgas üle poole vähem kui mehed (31% naised ja 69% mehed), tegevusala järgi olid naised esindatud kui sotsiaaltöötajad ja õpetajad, aga ka omavalitsuste juhid, mehed olid esindatud peamiselt poliitikute ja omavalitsuste ametnikena.

Joonis 9

Esinejate staatuse/ameti kõrvutamine teemadega näitab, et ameti ja teema vahel ei pruugi olla loogilist seost, vaid kultuuriasutuste töötajad on esinenud alati kultuuriteemadel (vt tabel 5). Tähelepannev on ka see, et ametnike valdkond on olnud väga lai, samas sotsiaalvaldkonnast on rääkinud vaid kolmanda sektori esindajad. Andmetest on näha ka seda, et näiteks haridusest on rääkinud vaid haridusasutuste juhid, samas õpetajate/õppejõudude teemaks on olnud kultuur.

Tabel 5. Esinejate staatuse seos teemadega

Esineja staatus	Teema											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	
Omavalitsuse juht	1											
Omavalitsuse ametnik	3	1			1			1		1	1	
Poliitik								1				
Riigiasutuse juht	1			1								
Riigiasutuse ametnik				1	2	1		1	1	2		
Eraettevõtte juht				1	1					7		
Eraettevõtte töötaja				2								
Kultuuriasutuse juht					1							
Kultuuriasutuse töötaja					19							
Haridusasutuse juht			2									
Meditšiinitöötaja						3						
Õpetaja/õppejõud					3							
Teadlane	1			1	1							
Kolmanda sektori esindaja				1	4		3					
Õpilane					2							
Muu					1							
Kokku	6	1	2	7	35	4	3	3	1	10	1	
1. Omavalitsuste tegevus					2. Kommunaalteema							

3. Haridus	4. Majandus, ettevõtlus
5. Kultuur	6. Tervishoid
7. Sotsiaalhoolekanne	8. Loodushoid
9. Turvalisus	10. Liiklus
11 Transport	12. Poliitika
13. Teadus	14. Muu

ER Tartu stuudio ajakirjanduslikust toodangut on kuulajateni jõudnud kõige enam Vikerraadio kaudu. Vähemal määral on esindatud ka Raadio 4 ja Klassikaraadio, täielikult on esindamata Raadio 2. Teemadest domineerib Vikerraadios kultuur, omavalitsuste tegevus ja transport, Raadio 4-s kultuur ja transport ning Klassikaraadios kultuur. Poliitika on esindatud vaid Raadio 4-s (vt tabel 6).

Tabel 6. Teemade jaotus kanalite kaupa

Temaatika	Kanal			Kokku
	VR	R4	KL	
Omavalitsuste tegevus	6			6
Kommunaalteema	1			1
Haridus	2			2
Majandus, ettevõtlus	7			7
Kultuur	24	5	6	35
Tervishoid	2	2		4
Sotsiaalvaldkond	3			3
Keskkond	3			3
Turvalisus	1			1
Transport	6	4		10
Poliitika		1		1
Kokku	55	12	6	73

Žanriliselt on kõige mitmekesisem olnud Vikerraadio, kuid segažanri ja kommentaari üksikud esinemised Vikerraadios jäävad uudislugude ja intervjuude kõrval alaesindatuks (vt tabel 7).

Tabel 7. Žanrikasutus erinevates kanalites

Kanal	Uudislugu	Intervjuu	Segažanr	Kommentaari
VR	26	27	1	1
R4	6	6		
KL	5	1		
Kokku	37	34	1	1

Kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et vaatlusalusel ajal (16.04.-22.04.2007) ilmneb ER Tartu stuudio ajakirjanduslikus toodangus žanriline ja geograafiline ühekülgsus, teemadest on ülesindatud kultuuriga seotud materjalid ning esinejate hulgas on ülesindatud ametnikud. Samas võrdlus Tartu Postimehe sama aja teemadega näitab, et ER Tartu stuudio teemad olid mitmekesisemad kui ajalehes. Tartu studios kajastati nädala aja jooksul 67 teemat, mida ajalehes ei kajastatud. Kahes meediaväljaandes langes kokku vaid 17 teemat, neist rõhuv enamus (16) olid žanriliselt uudised.

5. 3. Intervjuude analüüs

Töö ettevalmistamisel viidi läbi intervjuud kolme Eesti Raadio Tartu stuudio töötajaga. Igapähe neist on erinev töö põhiülesanne – toimetaja P tegeleb peamiselt uudistega, toimetaja V regionaalsaatega *Lõunaring* ja toimetaja L kultuuriuudistega (intervjuude transkriptsioon on antud töö lisas 4-6). Uurimuse seisukohalt tõusevad teistest olulisematena üles küsimused, mis puudutavad teemade ning esinejate valikut.

Intervjuudest selgus, et kaks toimetajat kolmest tõstavad esile mitmekesisust kui väärtust omaette (**K. Kas sa vaatad uudistesasteid kokku pannes ka seda, et teemad ei korduks?**

V. Jajah. Ja mul on ka näiteks selline meeldiv koostöö Klassikaraadio toimetajatega, kes teeb näiteks Järjehoidja saadet või hommikuprogrammi, et nad saadavad mõnikord, küll mitte iga päev, põhiteemad, et millest on nad rääkinud, intervjuud näiteks. Ja siis ma üritan mitte korrata (toimetaja L); Aga ühed ja samad teemad – seda võib ka laiemat võtta, et ei oleks kogu aeg mingid sündmused, mingid päevad kogu aeg, et kuskil linnas on mingid kultuuripäevad, spordipäevad, meil on hansapäevad, kevadlaad. Et kogu aeg sellised sündmused ei oleks, et ei oleks kogu aeg ainult poliitikateemad, mingid politsei ja päästeamet. Et ka see väga tihti ei korduks. Püüame selle poole, et teemade ring oleks lai (toimetaja V)).

Negatiivsena nähakse olukorda, mille puhul mitmed meediaväljaanded kajastavad ühte ja sama teemat, samas seda töösituatsioonist tingituna juhtub (*Ütleme näiteks septembrist mai-juunikuuni kui tegelikult toimub üsnagi palju siin, siis noh ma ei tea.... kas mingi ajalehe väljaimetud looga tasub tegelda? Või kui tasub, siis ta tõepoolest peab olema midagi väga erilist ja erakorralist* (toimetaja P)). Intervjueeritav tõi välja ka selle, et ühe ja sama teema puhul tekib küsimus – mida uut saab ühele paljuräägitud teemale juurde anda veel üks kajastus? Samas jäi kõlama ka mõte, et allikad on nagunii samad (*Hea on kui mingi ühe või kaks uut lauset selle intervjueeritava suust saad juurde, aga noh...* (toimetaja P)).

Peamise võimalusena, kuidas hoida teemade ringi laiana näevad intervjueeritavad isiklikku tööd. Samas tuli intervjuudest välja ka see, et väga paljud käsitletavat teemad on ajendatud pressiteadetest, näiteks Lõunaringi puhul ligi pooled (*ma ei ole seda vaadanud, aga... ma ise tahaks arvata ja loodan, et pooled. Võib-olla muudest infoallikatest saadu on ka pressiteate põhjal sündinud, ma pole seda näinud, siis võib-olla läheb ka pressiteate alla. Aga otseselt minuni jõudnud pressiteadete alusel... ütleme 50-60%* (toimetaja V)) ning umbes sama suur on nende osa ka kultuuriuudistes (*Ei oskagi nii öelda, see oleneb kindlasti ka päevast. No vast 50%. Aga muidugi tuleb ise otsida, et oleks põnevam endal ka* (toimetaja L)). Samas kritiseeriti intervjuudes pressiteadete kvaliteeti (*Palju on, et loed selle PR teate läbi ja vaatad, et noh meil toimub see-ja-see asi ja et esmapilgul vaatad, et ongi suurejooneline. Ja pärast vaatad, et kus siin see tera või kus siin see uudis tegelikult on? Eks ta nii kipubki olema, et püütakse meediale seda asja serveerida kui midagi enneolematut värki, aga tegelikult võib-olla seal taga midagi ei olegi* (toimetaja P)).

Pressiteadete kaudu saadava informatsiooni osakaal on kujundanud välja rutiini, et teemad leitakse peamiselt pressiteadete abil. Ajakirjanikud on pideva elektroonilise infovooga nii harjunud, et ei kujuta enam ettegi olukorda, mille puhul elektronpost ei tooks pidevaid PR-teateid ning puuduks ka internet oma võimalustega. Samas arvatakse, et sel juhul peaks ise rohkem allikatega tööd tegema, samas muudaks see teemade ning esinejate valikut väiksemaks (*siis läheb keeruliseks, kui inimene on juba harjunud ja mugavalt, et mobiiltelefonid on kogu aeg käepärast ja internet ja saad intervjuu telefoni teel ära teha. Ma arvan, et sel juhul lähebki... siis hakkab rohkem läbihelistamine ja hakkame allikatena kasutama neid persoone, keda oleme tihti allikatena kasutanud, läbi nende. Ja siis võib-olla saade kannatab ja on väga piiratud hulk rääkijaid* (toimetaja V)).

Pressiteated mõjutavad oluliselt ka esinejate leidmist (*Noh osadel on juba juurde pandud, kui mingisugune sündmus on, on nagu kõneisik, või kontaktisik. No mina olen tavaliselt siis talle helistanud ja siis küsinud* (toimetaja P)), samas püüavad ajakirjanikud vahel leida erinevaid esinejaid, kuid seda takistab tihti ajapuudus (Kelt 2006) ning see, et tihti on suhtekorraldajate poolt välja pakutud kõneisikud sõnaosavad ja raadiopärasead (Alati ei saa ju rääkida linnaopea või abilinnapea sellest asjast, on olemas ju igasugused teenistused, et võib ju rääkida ka see inimene. Aga tavaliselt kipub olema, et ega need järgmised asjapulgad, kes võiksid sellest asjast rääkida, et ega nad on kaunikesti kehvad kõnelejad. Ja kui sa siis selle intervjuu temaga teed, siis sa löikad tõesti ennast segi. On olnud mul ikka olukordi, kus ma silpidest ja üksikutest lausetest ja sõnadest olen siis nagu väike laps mingisuguse puzzle kokku pannud. Et kui sul on kiire, siis sa lähed lihtsama vastupanu teed ja sa tõesti võtad siis sellelt kontaktisikult selle intervjuu ära, et ta on vähemasti niipalju viitsinud vaeva näha, et ta on ennast kurssi viinud ja ta räägib ladusalt (toimetaja P)).

Uurimuses ilmnenu žanrilist üksluisust intervjuueeritavad tunnistavad, seda põhjendatakse ressursipuudusega nii ER Tartu stuudio siseselt kui kogu Eesti Raadio ulatuses. Napib inimesi, aega ja ka raha (*Jaa, seda ma võtaks lühidalt kokku, et see on ressursipuudus. Selleks oleks vaja nii aja kui inimressurssi rohkem. Aga loomulikult teeks see saate rikkamaks, kui saaks rohkem ringi käia, ette valmistada neid reportaaže, neid teemasid läbi mõelda, aga jah... tuleb ka tunnistada, et see on mingi mugavus või laiskus, et läheme kergema vastupanu teed ja teeme lihtsalt intervjuu. Aga see reportaaž või eri allikatega põhjalikum käsitus, see vajab rohkem aega. Kommentaaride peale ma isegi mõtlesin siin saates, aga selleks oleks vaja häid esinejaid, häid kirjutajaid ja siis ka häid honorare neile* (toimetaja V)).

Vikerraadio peatoimetaja Riina Rõõmusega viidi intervjuu läbi elektronposti vahendusel (vt lisa 7). Rõõmusele suunatud küsimused käsitlesid kahte teemat – Tartu stuudio tööd ning eraldi saadet Lõunaring.

Vikerraadio peatoimetaja nimetas Tartu stuudio põhiülesandena uudiste tootmist Lõuna-Eestist, aga ka tehnilist abi Tartust lähtuvate saadete ja saatelõikude tootmisel. Tema hinnangul saab Tartu stuudio oma tööga hästi hakkama, kuid edaspidi oodatakse Tartult tihedamat sidet ülikooliga ja Lõuna-Eestis elava kultuurieliidiga. Stuudio ajakirjanduslikku tegevuse hindamiseks on kriteeriumid olemas, hetkel seda süstemaatiliselt ei hinnata, kuid sellega hakkab tegelema Eesti Raadio ja ETV ühine uuringugrupp, mille üheks tööülesandeks on ka sisuanalüüs.

Regionaalsaatega Lõunaring alustati Rõõmuse sõnul „*paljude teiste Euroopa riikide eeskujul, kus avalik-õiguslikul kanalil on regioonides kohalikud saated. Üldjuhul on need osutunud edukaks. Vikerraadio probleem on olnud liigne pealinna kesksus, Lõunaringiga püüame seda vähendada*”. Saatele hinnangut anda veel ei saa, selleks on saade eetris olnud veel liiga vähest aega.

Intervjuude kokkuvõtteks võib öelda, et Eesti Raadio Tartu stuudio ajakirjanduslikku sisu mõjutavad olulisel määral suhtekorralduslikud materjalid (pressiteated), mida erinevad ametkonnad ja organisatsioonid saadavad. Ühelt poolt muudab see ajakirjanike töö lihtsamaks ja aitab säästa ressursse, teisalt aga tähendab see ka sõltuvust allikatest. Samuti muudab see allikate valiku väiksemaks, esineja otsingut alustavad ajakirjanikud reeglina pressiteates nimetatud kontaktisiku abil.

Allikate leidmisel kasutatakse väga palju interneti abi, kõik toimetajad nimetasid mitmeid internetiallikaid, mida nad püüavad regulaarselt jälgida ning sealt informatsiooni koguda. Samas on enamasti tegu sündmuste eelinformatsiooni otsimisega, taustauuringuid või lisainformatsiooni kogumist interneti abil ei mainitud (autori andmetel seda siiski tehakse, kuid seda ei väärtustata eraldi toiminguna).

Teemade valikul püüavad toimetajad saavutada mitmekesisust, samas uudisteemade puhul sõltub teema valik paljuski ka uudistesaaate toimetaja (kes on Tallinnas) nägemusest ja soovidest. Tartu stuudio ajakirjanik saab seda nägemust küll mõjutada, kuid mitte alati.

Paljuski mõjutab ajakirjanike tööd ressursside nappus, eelkõige jääb puudu ajast teemade põhjalikuks ettevalmistamiseks või erinevate (ajamahukate) raadiopäraste žanrite kasutamiseks. Samuti mõjub Eesti Raadio finantsolukord, mis ei luba headele kommentaatoritele ja teistele välisautoritele maksta väärilisi honorare.

6. Järeldused ja arutelu

Järgnevalt vastatakse ülevaatlikult töö ettevalmistamisel püstitatud uurimisküsimustele.

Uuringust selgus, et üle kolmandiku (38%) kõigist uurimuse valimisse kuulunud teemadest käsitles kultuuri selle erinevates vormides. Kultuuriteemadele järgnesid (kajastatuse hulgal) majanduse, omavalitsuste tegevuse, hariduse, transpordi ja poliitikaga seotud teemad. Osaliselt seletab sellist kultuuriteemade domineerimist asjaolu, et Eesti Raadio Tartu stuudios toodetakse Klassikaraadio tarbeks kultuuriuudiseid, kuid samas tuleb arvestada, et kultuuriteema domineeris ka 2006. aastal (Kelt 2006), kui kultuuriuudiseid veel programmis ei olnud. Seega võib seletuseks olla nii sõna kultuur väga lai tähendusväli, aga ka see, et Lõuna-Eesti kontekstis on kultuurialane tegevus tähtsustatud enam, kui teised eluvaldkonnad.

Esinejate hulgas on täheldatav teatav kaldumine kõrgemal positsioonil olevate isikute poole, eriti eelistatud on olnud ametnikud (riigiasutuste ja omavalitsuste ametnikke kokku 22%). Andmetest nähtub, et teistest kategooriatest rohkem on saanud sõna ka eraettevõtte juhid (12%) ning kolmanda sektori esindajad (11%). Täiesti on esinejate hulgast puudu pensionärid, põllumehed, puuetega inimesed, üliõpilased, „inimesed tänavalt” ja veel mitmed inimeste grupid.

Selline tendents on meedia sisu mitmekesisuse kohalt negatiivne, kuid mitte üllatav. Ajakirjanduse soovi kasutada allikatena rohkem kõrgemat positsiooni omavaid isikuid on rõhutatud juba ammu (McQuail 2003). Samas ei saa kõrgema positsiooniga allikate domineerimist põhjendada ainuüksi nende staatusega, tihti on sellised allikad ka ajakirjanikele juba teada oma usaldusväärsuse, ligipääsetavuse ja kompetentsuse poolest. Seega võib selliste allikate kasutamine olla põhjendatud ka raadio puhul näiteks ajanappusest.

Kuigi Eesti Raadio Tartu stuudio tegevuspiirkonnaks on kogu Lõuna-Eesti, oli kõige enam esindatud Tartu linn (kui tööpiirkonna suurim linn ja tähtsaim tõmbekeskus), samuti Tartu maakond. Samas teiste piirkondadega seotu kajastamine oli madal, mis näitab ühe piirkonna domineerimist ER Tartu stuudio poolt loodud meediapildis.

Ajakirjanduslike žanrite hulgas domineerisid lühiuudised, kuid see tendents seletub sellega, et regionaalsed lühiuudised on stuudio töö üks olulisemaid osi. Keskmiselt 5-6 teemat sisaldavad lühiuudistesaadet on eetris neli korda päevas ning nii tõusebki nende osa teiste

žanritega võrreldes kõrgele. Raadiospetsiifiliste (kuid aja- ja töömahukate) žanrite vähest kasutamist põhjendasid intervjueritud ajakirjanikud ressursinappusega.

Ajakirjanikud püüavad oma töös arvestada sisulise mitmekesisuse nõuetega, kuid praktikas seda alati ei rakenda. Kuna olulisemaks informatsiooniallikaks on kujunenud pressiteated (üle 50% teemadest on saanud alguse pressiteatest), mõjutab see ka allikate ning teemade valikut. Kuna suhtekorralduslike materjalide tootmise eesmärk on mõjutada avalikkust positiivses suunas kellegi (organisatsiooni, ametkonna vmt) huvides (Lauristin, Vihalemm 2002, tsit Lill 2005 järgi), on järelikult nii teema kajastamine kui ka pressiteates välja pakutud kõneisikute kasutamine avalikkuse mõjutamine. Selline olukord võib mõjutada avalik-õigusliku meedia poolt kujundatavat maailmapilti ühekülgsuse ja mõjutatavuse suunas.

Jättes kõrvale PR-allikate surve ning ajakirjanike isiklikud motiivid (mida siiski ei saa välistada, kuigi need käesolevas uuringus ei ilmnunud), võib öelda, et kõik teised põhjendused pressiteadete kasutamiseks tulid välja ka antud töö raames läbi viidud uurimuses.

Saadud tulemusi üldistades võib öelda, et Eesti Raadio Tartu stuudios valitsevad mitmed rutiinid, mis mõjutavad kogu ajakirjanduslikku tegevust. Ajakirjanikel on lihtne ja kerge kasutada ise kättejooksvat informatsiooni, see on ka tekitanud olukorra, kus teemakajastused võivad olla kellegi huvides. Seega on esimeseks rutiiniks pressiteadete kasutamine teemade allikana.

Teiseks on rutiine ka allikate valik ning ka seda mõjutavad pressiteated. Reeglina on seal välja pakutud lihtsalt kättesaadavad meediasõbralikud ja suhtlemisosavad isikud, kelle kasutamine raadioajakirjanduses ei ole vaevanõudev.

Kõik see kokku mõjutab kujunevat meediapilti üksluisemaks muutvalt. Samas peaks Eesti Raadio kui avalik-õiguslik meediakanal pöörama rohkem tähelepanu erinevate seisukohtade levitamisele ning võimalikult laia (lähtudes nende sotsiaalsest, majanduslikust, ealisest jne positsioonist) ringi inimeste mõtete ja arvamuste teatavaks tegemisele, ehk muutma oma ajakirjanduslikku sisu mitmekesisemaks.

Eesti Raadio Tartu stuudio ajakirjandusliku produktsiooni mitmekesisust võrreldi ka ajalehe Tartu Postimees samal perioodil (16.04.-20.04.07) ilmunud materjalidega. Selgus, et erinevate teemade arvult Tartu stuudio ületas ajalehe (TPM – 61 teemat, ER – 84 teemat), kuid siinjuures on jäetud arvestamata see, et raadio teemade hulgas olid ka üleestilises eetris

kõlanud teemad ning võrdse võrdluspildi saamiseks oleks tulnud vaadelda ka ajalehte Postimees. Samas on tähelepanuväärne, et mõlemas väljaandes oli kajastatud vaid 17 teemat ning need olid reeglina uudisväärtust kandvad teemad. Seega võib öelda, et kui vaadata kahte regionaalset meediakanalit mitmekesisuse seisukohalt koos, on olukord positiivne, kuna ei ilmne ühtede ja samade teemade pidev kordumine kõigis meediakanalites. Samas ei saa kahe väljaande põhjal teha mingeid põhjalikke järeldusi, kuid tendentsina on see siiski märkimisväärne.

Temaatika oli mõlemas väljaandes suhteliselt sarnane, teistest teemadest rohkem kajastati kultuurivaldkonda, omavalitsuste tegevust ja poliitikat. Tegemist on uurimist vääriva tendentsiga, kuigi Tartut nimetatakse „hariduspealinnaks”, linnas tegutseb mitu kõrgkooli ja asub Haridus- ja teadusministeerium, ei olnud näiteks haridusteema kummagi väljaande teemades esindatud olulisel määral. Samuti oli peaaegu olematu põllumajandusega seonduv temaatika ning veel mitmed teised teemad. Tegemist võib olla küll vaatlusaluse perioodi eripäraga, kuid ajakirjandustöö kogemustele tuginedes väidab autor, et näiteks nimetatud teemad on kogu aeg Tartu regionaalses ajakirjanduses alaesindatud.

Žanriliselt oli Tartu Postimees mitmekesisem kui Tartu stuudio, kuid arvesse tuleb võtta ka kahe meediakanali ressursse – Tartu Postimehes töötab 15 ajakirjanikku (1 vanemtoimetaja, 1 küljetoimetaja, 2 toimetajat, 11 reporterit) (http://www.postimees.ee/280507/tootajad_paber.php, külastatud 28.05.07), Eesti Raadio Tartu stuudios 6. Võrreldavate mahtude juures on Tartu Postimehel rohkem ressursse keskenduda žanrilisele ja temaatilisele mitmekesisusele, mille saavutamist käesolevas töös ei hinnata.

Avalik-õiguslik meedia peab oma ülesannete täitmiseks olema sisuliselt mitmekesine. See nõue laieneb ka avalik-õigusliku meedia ühele regionaalstuudiole, mis peab järgima samu nõudeid väiksemal territooriumil. Nagu töö esimeses, teoreetilises osas on välja toodud, peab avalik-õiguslik meedia olema areeniks kogu ühiskonnale, olema avatud erinevatele vaadetele, arvestama vähest võimu ning piiratud ressursse omavate inimestega ning võtma sõna olulistel teemadel. Samas näitas uurimus, et Eesti Raadio Tartu stuudio ajakirjanduslikus produktsioonis domineerivad mõned kindlad teemad, eliiti esindavad allikad ja Tartu-kesksus. Ka pole arvestatud vähest võimu ja piiratud ressursse arvestatavate inimestega, kes pole raadiolugudes sõna saanud. Kas käsitletud teemad olid olulised, ei ole käesoleva töö põhjal võimalik hinnata (seda ei uuritud), kuid autori subjektiivsel hinnangul võib ka nende seas

leida mõningaid nn „valveteemasid”, mille ajakirjanduslik vormistamine näiteks raadiouudiseks on küll lihtne, kuid mis kuulaja seisukohalt oleks võinud ka olemata olla.

Bakalaureusetöös käsitletud uurimisteemat tuleks veel edasi arendada. Mitmekesisus on avalik-õigusliku meedia puhul üheks olulisemaks kvaliteedinäitajaks, kuid samas ei ole sellele teemale pööratud praktilises töös suurt tähelepanu. Käesolevas uurimuses on kasutatud mitmeid rahvusvaheliselt tunnustatud kriteeriume mitmekesisuse mõõtmiseks, kuid autor ei suutnud leida objektiivset ja regionaalstuudiole sobivat metoodikat mitmekesisuse hindamiseks. Seega oleks vaja lisauuringuid ja kriteeriumite kriitilist analüüsi, et sellist metoodikat leida.

Kokkuvõte

Käesolev bakalaureusetöö „Eesti Raadio regionaalstuudio ajakirjandusliku produktsiooni mitmekesisus (Tartu stuudio näitel)” käsitleb avalik-õigusliku ringhäälingu mitmekesisust. Mitmekesisust on peetud avalik-õigusliku ringhäälingu puhul üheks olulisemaks kvaliteedinäitajaks.

Töö koosneb neljast osast. Esimeses osas antakse ülevaade uurimuse aluseks olevatest teoreetilistest seisukohtadest, lähtealuseks on Jürgen Habermasi avaliku sfääri käsitus ning sellest tulenevad Croteau ja Hoynesi ning McQuaili, aga ka Hoffman-Riemi käsitlused avalik-õiguslikust meediast ning meedia sisu mitmekesisusest. Töö teine osa annab ülevaate Eesti Raadiost, rõhuasetusega Tartu stuudiole ning seal produtseeritavatele saadetele. Töö kolmandas osas analüüsitakse kogutud andmeid ning neljandas osas tehakse neist järeldusi.

Uurimus põhineb Tartu stuudio ühe nädala ajakirjandusliku produktsiooni analüüsis, andmed on analüüsitud kontentanalüüsi meetodil, samuti on läbi viidud intervjuud Eesti raadio Tartu stuudio toimetajatega.

Vaatlusalusel nädalal (19.04.-22.04.07) käsitleti Tartu stuudios 84 erinevat teemat 105 erinevas ajakirjanduslikus loos. Teemade ja käsitluste arvu erinevus tekib sellest, et ühte teemat võidi käsitleda mitmes erinevas loos. Analüüsist selgus, et teemade hulgas domineerivad kultuuriteemad, esinejate hulgas kultuuritöötajad ning žanritest lühiuudis ja uudislugu. Need tulemused väljendavad teatavat ühekülgsust, mis aga ei sobi kokku avalik-õigusliku ringhäälingu kontseptsiooniga.

Tartu stuudio toimetajatega läbi viidud intervjuude põhjal võib järeldada, et ajakirjanike hulgas valitsevad rutiinsed viisid, mille alusel valitakse välja teemad ning esinejad nende juurde. Peamiseks teemade ja esinejate valiku allikaks on pressiteated. See aga näitab, et ajakirjanduslik produktsioon võib olla teataval määral kallutatud, kuna pressiteated esindavad alati mingi organisatsiooni, huvigrupi jne huve. Samas aga ei jätku Tartu stuudio ajakirjanikel ressursse (peamiselt aega, aga ka materiaalseid vahendeid), et rikastada ajakirjanduslikku sisu erinevate teemadega, mis kajastaksid kogu Tartu stuudio tööpiirkonda (Lõuna-Eesti) ühtlaselt. Samuti takistab ressursside puudus erinevate töömahukate žanrite kasutamist (reportaaž, *feature* jne).

Pressiteadete kui rutiinsete allikate kasutamine muudab üksluisemaks ka esinejate valikut. Läbi viidud analüüs näitas, et vaatlusaluse nädala jooksul ei saanud sõna mitmete erinevate sotsiaalsete gruppide esindajad (puuetega inimesed, pensionärid, tudengid jne). Samas aga oli palju esindatud ametnike ja kultuuritöötajate hääl.

Kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et kuigi Tartu stuudio ajakirjanikud tunnistavad avalik-õigusliku ringhäälingu seisukohalt mitmekesisuse vajalikkust, ei suuda nad seda täiel määral rakendada.

Summary

The present bachelor's/graduation thesis (The diversity of journalistic production in a local studio of Estonian Broadcasting Company) (Tartu Studio); expands upon the diversity of the public broadcasting. Diversity is considered the most critical characteristic in evaluating the quality of the public broadcasting.

This study is based on the one week's analysis of the journalistic production of Tartu Studio; data is analysed on content method, interviews were carried out with editors of the EBC Tartu Studio.

In the week under observation (19 – 22 April 2007) in Tartu Studio 84 different issues in 105 different journalistic stories were handled. The difference between the number of issues and discussions comes up due to the fact that one issue was discussed in several stories. It turned out from the analysis that dominant themes are about culture, dominant presenters are from the same field and preferred genres are short news and news stories. These results show certain one-sidedness which does not harmonise with the concept of public broadcasting.

Relying to the interviews with editors in Tartu Studio, one can draw conclusions that there are certain routine ways used by journalists to choose issues and presenters. The main sources for choosing themes and presenters are press releases. It shows though that the journalistic production can be influenced to a certain extent as press releases always represent interests of some organizations, groups etc.

At the same time the journalists of Tartu Studio lack resources (mostly time and also finances) to enrich journalistic content by different issues from across the area of Tartu Studio (South Estonia) equally. The lack of resources also hinders them from using different intensive genres (reportage, feature etc).

Using press releases as routine sources makes the choice of presenters monotonous. The analysis of the observed week showed that the representatives of different groups (handicapped people, senior citizens, students) were not asked for the opinion. At the same time the officials and people from the cultural fields had the opportunity to express their opinion.

In conclusion one can say that although the journalists of Tartu Studio admit the necessity of diversity in public broadcasting system, they cannot put it fully into practice.

Kasutatud kirjandus

1. Avaliku Sõna Nõukogu (1998) Eesti ajakirjanduseetika koodeks
2. Boyd, A. (2001). Broadcast Journalism: techniques of radio and television news. Fifth Edition. Oxford: Focal Press
3. Croteau, D.; Hoynes, W. (2001) The Business Of Media: Corporate Media and the Public Interest. California, London, New Dehli: Pine Forge Press
4. Dahl, R. A. (1991). Democracy and its Critics. New Dehli: Orient Longman
5. Eesti Rahvusringhäälingu arengustrateegia 2005-2008
<http://www.er.ee/utoim/ERRstrateegia2005-2008.pdf> 10.04.2007
6. Erjavec, K. (2005) Hybrid Public Relations News Discourse. *European Journal of Communication* Vol 20(2): 155–179.
7. Euroopa Komisjon 2005, KOM(2005) 678 lõplik
[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2005\)0678_/com_com\(2005\)0678_et.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2005)0678_/com_com(2005)0678_et.pdf) (külastatud 07.04.2007)
8. Habermas, J. (2001) Avalikkuse struktuurimuutus. Tallinn: Kunst
9. Harro, H. (2000) Ajakirjandusžanride areng. / Peatükke eesti ajakirjanduse ajaloost 1900-1940. toim. Lauk, E. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, lk. 79-107
10. Hausman, C. (1992) Crafting the news for electronic media: writing, reporting and producing. Belmont: Wadsworth Publishing Company
11. Hellman, H. (2001) Diversity – An End in Itself? Developing a Multi-Measure Methodology of Television Programme Variety Studies. *European Journal of Communication*, Vol 16(2): 181–208.
12. Hennoste. T. (2001) Uudise käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
13. Hilliard, R.L. (1990) Writing for Television and Radio. Fifth Edition. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company
14. Hoffmann-Riem, W. (1992) Trend in the Development of Broadcasting Law in Western Europe. *European Journal of Communication*, Vol. 7:147-171
15. Hoffmann-Riem, W. (1996) New Challenges for European Multimedia Policy. A German Perspective. *European Journal of Communication*, Vol. 11(3):327-346
16. Hoffman-Riem, W. (1987), National identity and cultural values. Broadcasting safeguards. *Journal of Broadcasting*, vol. 31(1), 57-72
17. Iosifidese, P. (1997) Methods of measuring media concentration. *Media, Culture&Society*, Vol. 19: 643-663

18. Jönsson, A.-M. (2005) What is different? A study on diversity in television news.
ICA-conference, New York
19. Kaasik, S. (2000) Ringhäälingu algusaastad. Lauk, E. (koost) Peatükke Eesti
ajakirjanduse ajaloost 1900-1940. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. lk. 127-146
20. Kasik, R. (2004) Interpersonaalse tähenduse konstrueerimine. Ühe intervjuu analüüs.
Tekstid ja taustad III. Lingvistiline tekstianalüüs. Lk. 33-50.
21. Kelt, T. (2006) Uudiste allikad Eesti raadio Tartu stuudio näitel. Seminaritöö. Tartu,
TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
22. Krippendorff, K. (1993) Major Metaphors of Communication and some
Constructivist Reflections on their Use. *Cybernetics & Human Knowing*, Vol.2, No.1.
<http://www.asc.upenn.edu/usr/krippendorff/METAPHOR.htm> 09.02.2006
23. Lauristin, M.; Vihalemm, P.; Uus, S.; Peegel, J. (1987) Rajoonileht ja lugeja. Tallinn:
Eesti raamat
24. Lill, M. (2005) Meediasuhete praktika olemusest Eestis aastal 2005 / Praktiline
suhtekorraldus: Eesti kogemus (koost. Saksakulm Tampere, K.) Tartu: Tartu Ülikooli
Kirjastus lk. 157-186
25. Lõhmus, M.; Barinova, S.; Ennok, H.; Ehand, E.; Heikkilä, J.; Huvato, M-L.; Kahu,
K.; Laev, S.; Leppik, M.; Levo, L.; Möller, M.; Müller, A.; Randma, K.; Raudsaar,
M.; Shank, E.; Tamm, M.; Tammelo, E. (2002) Raport Ringhäälingunõukogule.
INIMENE TAGASI AJAKIRJANDUSSE! Hinnangud ja ootused Eesti avaliku
ringhäälingu suhtes anno 2002. Tartu.
<http://www.rhn.ee/dokumendid/uuringud/Hinnangud%20ja%20ootused%202002.pdf>
15.02.2007
26. Lään, V. (1988) Tartu ja ringhääling. Makk, T. (koost) Panoraam 1988. Tallinn:
ENSV Tele-raadiokomitee, lk. 78-83
27. Lään, V. (1991) Päev ja öö Eesti Raadios. Tallinn: Olion
28. McQuail, D. (2003) McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli
Kirjastus
29. Mill, J. S. (1996) Vabadusest, Tallinn: Avatud Eesti Fond, Vagabund
30. Murschetz, P. (1998) State Support for the Daily Press in Europe: A Critical Appraisal
Austria, France, Norway and Sweden Compared. *European Journal of
Communication*, Vol. 13(3): 291–313
31. Nissen, C. S. (2006) Avalik teenus peab sisaldama nii avalikkuse kui ka teenuse
komponenti – sisusätted populismi Scylla ja elitarismi Charybdise vahel loovimiseks //

- Muutuste kursil. Avalik-õiguslik ringhääling Euroopa meediamaaastikul. Nissen, C. S. (toim) Tallinn: Eesti Raadio, Eesti Televisioon, 65-79
32. Pant, V. (1965) Žanriskaalast saateskaalani, definitsioonist reportaažini. Peegel, J. (toime) Fakt, sõna pilt II. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, Eesti keele kateeder, ÜTÜ žurnalistikaring, lk. 88-107
  33. Ringhäälinguseadus (2007) <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12778158>
  34. Roosmaa, P. (2005) Riigiõigus / Sissejuhatus õigusteadusse. Tartu: Juura
  35. Seireraport (2005) Televisioon Euroopas: regulatsioon, poliitika, sõltumatus. Open Society Institute. EU Monitoring and Advocacy Program / Loit, U. (toimetaja ja tõlkija), TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
<http://www.jrnl.ut.ee/seireraport/seireraport.pdf> 11.10.2006
  36. Shoemaker, P. J. & Reese, S. D. (1991) Mediating The Message: Theories of Influences on Mass Media Content. New York, Longman
  37. Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. Practical Assessment, Research & Evaluation, 7(17). <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=7&n=17> 09.02.2006
  38. Šein, H. (2002). Eesti Telemaastik 1991-2001. Uurimused, diskussioonid, teabekogud. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
  39. Tambini, D. (2006) Nõudlus personaalringhäälingu järele: avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid, uued teenused ja autoriõigus // Muutuste kursil. Avalik-õiguslik ringhääling Euroopa meediamaaastikul. Nissen, C. S. (toim) Tallinn: Eesti Raadio, Eesti Televisioon, 105-122
  40. Triikkel, I. (1965) Intervjuu ja reportaaž raadioajakirjanduses. Peegel, J. (toime) Fakt, sõna pilt II. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool, Eesti keele kateeder, ÜTÜ žurnalistikaring, lk. 64-87
  41. van Dijk, T. (1988). News As Discourse. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
  42. van Dijk, T. (1991) The interdisciplinary study of news as discourse. / Bruhn-Jensen, K. & Jankowski, N. (toim), Handbook of Qualitative Methods in Mass Communication Research.. London: Routledge pp. 108-120
  43. Vihalemm, P., Lõhmus, M., Jakobson, V. (2004) Ühiskond meediaruumis: traditsiooniline meedia. Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. (koost. Kalmus. V., Lauristin M., Pruulmann-Vengerfeldt. P.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Lk. 131-145
  44. Wimmer, R.; Dominick, J.R. (1991) Mass media research an introduction. Third edition. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company

Lisa 1

Tartu stuudio teemade kodeerimisjuhend

A1 Järjekorranumber

A2 Kuupäev

A3 Autor/toimetaja

1. Vambola Paavo
2. Lauri Varik
3. Toomas Kelt
4. Taavi Libe
5. Aivi Parijõgi
6. Hedvig Lätt
7. Ljudmila Schultz
8. Muu

A4 Keel

1. Eesti
2. Vene

A5 Saade

1. Regionaaluudised
2. Pikem uudistesade
3. Venekeelsed uudised
4. Kultuuriuudised
5. Lõunaring
6. Uudis +
7. Muu

A6 Saate tüüp

1. Uudised
2. Publitsistika
3. Haridussaated
4. Kultuurisaated
5. Ettelugemised
6. Teadussaated
7. Ususaated
8. Muusikasaated
9. Spordisaated
10. Spordivõistluste ülekanne
11. Kuuldemängud
12. Meelelahutus
13. Raadiomängud
14. Muu meelelahutus
15. Muud saated

A7 Temaatika

1. Omavalitsuste tegevus
2. Kommunaalteema (teed-tänavad, veevarustus, remondid jne)
3. Haridus
4. Majandus, ettevõtlus

5. Kultuur
6. Tervishoid
7. Sotsiaalhoolekanne
8. Loodushoid
9. Turvalisus
10. Liiklus
11. Transport
12. Poliitika
13. Teadus
14. Muu

A8 Teema (kirjutatakse lühidalt välja)

A9 Sündmuse asukoht

1. Tartu
2. Võru
3. Põlva
4. Valga
5. Otepää
6. Tartu maakond
7. Võru maakond
8. Põlva maakond
9. Valga maakond
10. Kagu-Eesti
11. Lõuna-Eesti
12. Muu
13. Asukoht määratlemata
14. Viljandi

A10 Žanr

1. Uudislugu
2. Lühiauudis
3. Intervjuu
4. Olemislugu
5. Reportaaž
6. Segażanr

Lisa 2

Esinejate kodeerimisjuhend

B1 Esineja

B2 Kuupäev

B3 Saade

8. Regionaaluudised
9. Pikem uudistesaaide
10. Venekeelsed uudised
11. Kultuuriuudised
12. Lõunaring
13. Uudis +
14. Muu

B4 Saate tüüp

16. Uudised
17. Publitsistika
18. Haridussaated
19. Kultuurisaated
20. Ettelugemised
21. Teadussaated
22. Ususaated
23. Muusikasaated
24. Spordisaated
25. Spordivõistluste ülekanne
26. Kuuldemängud
27. Meelelahutus
28. Raadiomängud
29. Muu meelelahutus
30. Muud saated

B5 Temaatika

15. Omavalitsuste tegevus
16. Kommunaalteema (teed-tänavad, veevarustus, remondid jne)
17. Haridus
18. Majandus, ettevõtlus
19. Kultuur
20. Tervishoid
21. Sotsiaalhoolekanne
22. Loodushoid
23. Turvalisus
24. Liiklus
25. Transport
26. Poliitika
27. Teadus
28. Muu

B6 Žanr

7. Uudislugu
8. Lühiauudis
9. Intervjuu

10. Olemuslugu

11. Reportaaž

12. Segażanr

B7 Esineja liigitus

1. Omavalitsuse juht

2. Omavalitsuse ametnik

3. Poliitik

4. Riigiasutuse juht

5. Riigiasutuse ametnik

6. Eraettevõtte juht

7. Eraettevõtte töötaja

8. Kultuuriasutuse juht

9. Kultuuriasutuse töötaja

10. Meditsiinasutuse juht

11. Meditsiinitöötaja

12. Haridusasutuse juht

13. Õpetaja/õppejõud

14. Teadlane

B8 Esineja sugu

1. Naine

2. Mees

Lisa 3

Tartu Postimehe teemade kodeerimisjuhend

1. Teema (kirjutatakse välja)
2. Kuupäev Tartu Postimehes
  1. 16.04.07
  2. 17.04.07
  3. 18.04.07
  4. 19.04.07
  5. 20.04.07
3. Žanr
  1. Uudis
  2. Arvamus
  3. Portree
  4. *Feature*
  5. Muu
4. Teema Eesti raadios
  1. Samal päeval
  2. Päev varem
  3. Päev hiljem
  4. Muul ajal vaatlusaluse nädala jooksul
  5. Teemat Eesti Raadios vaatlusaluse nädala jooksul ei kajastatud
5. Saade Eesti Raadios, kus teemat esimest korda kajastati
  1. Regionaaluudised
  2. Üleriigilised uudised
  3. Venekeelsed uudised
  4. Lõunaring
  5. Uudis+
  6. Kultuuriuudised
  7. Muu
  8. Teemat Eesti Raadios vaatlusalusel nädalal ei kajastatud
6. Temaatika
  1. Omavalitsuste tegevus
  2. Kommunaalteema (teed-tänavad, veevarustus, remondid jne)
  3. Haridus
  4. Majandus, ettevõtlus
  5. Kultuur
  6. Tervishoid
  7. Sotsiaalhoolekanne
  8. Loodushoid
  9. Turvalisus
  10. Liiklus
  11. Transport
  12. Poliitika
  13. Teadus
  14. Muu

Lisa 4

Intervjuu Eesti Raadio Tartu stuudio juhatajaga (toimetaja P) (08.05.07)

K. Kui kaua oled sa Eesti Raadios töötanud?

V. Esimesest juulist 1998 tulin ma Eesti raadiosse, nii et sellel aastal saab üheksa aastat.

K. No kui praegust aega vaadata, siis millised on põhilised tööülesanded, pidades silmas just ajakirjanduslikku tööd?

V. No kui ma tulin, peaaegu üheksa aastat tagasi, siis olin ma nooruke ja roheline Raadio2 lühiuudiste toimetaja. Ja ega ma ausalt öeldes mingisuguseid niisugusi kandvaid asju ei teinud ja-ja-ja noh ka uudislugusid, vaid põhiliselt pidi just ikkagi uudiste agentuuridest teksti suupärasemaks muutmise tegelema, see läks kahe minuti jooksul ette kandmisele. Noh üks kolm-neli kuud läks mööda ja siis juba toonane uudistetoimetuse juhataja Uku Toom leidis, et kael on juba nii paigas, et võiks juba ka nii-öelda päeval täistunniproduktendina jätkata. Ja edasi siis tulid juba öised vahetused ja-ja tulid ka nädalavahetuse vahetused, laupäevad-pühapäevad, Päevakajade tegemised ja riburada kõik muud asjad. Nii et kui võrrelda aega üheksa aastat tagasi, siis tegelikult noh see on nagu öö ja päev.

K. Praegu on siis põhiliseks uudised?

V. Uudised ja.. ja ütleme ka näiteks poliitikasju, mida on vaja teha. Aga samuti ka majandus, turism, transport, et ma olen enda jaoks niisugused valdkonnad välja valinud. Et no ütleme haridus, kultuur, meditsiin on need, kuhu ma nagu eriti ei taha kippuda.

K. Millistesse saadetes neil teemadel tehtud lood peamiselt lähevad?

V. Lähevad uudistesse ja lähevad ka teistesse, nii et ... mis nime all nad siin on, Kolmest Kuueni kui hommikuks kui Uudis Plussi, nii et parasjagu mis nagu aktuaalne on, et sinna on teda vaja. Ja ütleme ka meie oma siin ütleme Lõunaringis saab nii mõnigi asi võib-olla pikemalt kajastatud kui näiteks ütleme Tallinnas, sellepärast et sihtgrupp on erinev.

K. Kui nüüd tööprotsessist rääkida, siis kes otsustab, et ühest teemast saab lugu?

V. ma arvan et eks see on kahepoolne, sellepärast et vaatad mõnda asja võib-olla ise ja mõtled, et kas ta veab niimoodi välja, et tast mingisuguse terviku saab, ja pead siis ka teise poolega nõu, on ta siis siin Tartus või Tallinnas. Eks see asi sünnib nagu selles mõttes koostöös. Eriti ma pean silmas näiteks poliitilisi asju. Oma peaga sa võid küll mõtiskleda, aga võib minna väga libedale teele ja võid väga kiiresti nii-öelda bambusesse panna. Aga mis puudutab ütleme majandust ja transporti-turismi ütleme, niisuguseid valdkondi, siis seal on tavaliselt ikka niimoodi, et vabad käed, et vaata ise, kellega sa räägid ja milliseid allikaid veel juurde otsid. Aga noh poliitika puhul on jah nii, et seal peab ikka erinevad pooled olema ja see sünnib ikka kollektiivselt.

K. Kui seda protsessi edasi vaadata, siis sul on idee, et mingist teemast tuleks raadios rääkida. Mõtled siis ka välja, et mis saatesse see võiks minna?

V. No ma toon ühe näite, arvestades neid ärevaid sündmusi, mis Tallinnas olid. Uudis Plussi siin Lauri Hussariga leidsime, et teeks tänavaküsitluse. Et mida arvavad eestlased, venelased, noored, vanad kõigest sellest, mis seal Tõnismäel siis toimus ja kõik hilisem. Ja kuidas ta siis oli, ühiselt leidsime, Tallinna toimetaja ütles ka, et ta annab nagu vabad käed, et vaata ise avara pilguga ringi, et võimalikult lai spekter oleks nagu kajastatud seinast sein ja sai siis mindud Tartus Raekoja platsile. Ja tõepoolest, inimesed olid väga jutukad, ja mis mind ka näiteks üllatas, et see ... noh ma võib-olla kartsin, et vene rahvusest inimesed võib-olla nagu ei taha järsku rääkida, et nendel on see valus teema. Aga minumeelest võib-olla isegi venelased olid avameelsemad, ja osa venelasi siin meil Tartust, noh Tartu on üldse haritud linn, et .... mõtlesid ja leidsid seda asja teistmoodi. Ja nende maailmakäsitlus. Ja näiteks oli jälle üks vene proua, kui ma esitasin Edgar Savisaare kohta küsimuse, siis ta väga tabavalt näiteks ütles, et Savisaar on kaval, mängib topeltmängu, aga et niiöelda selle topeltmänguga et mitte

oma käsi kõrvetada, teeb ta tegelikult endale karuteene. Ja nagu praegu... noh täna näitekski Postimehest võib lugeda, siis Savisaar ongi juba teinud endale selle karuteene. Ja noh näiteks ka... noh mis mulle endale väga head meelt valmistas, et na sain ühe Moskva aspirandi, kes oli just sellel päeval tulnud Eestisse, kui Tallinnas see möll lahti läks. Ja noh näiteks sel noorel inimesel oli jälle omamoodi nägemus nendest asjadest. Aga see inimene ei olnud üldse meie vaenulik, tema nägi tõesti kui inimene, kes on tulnud Vene Föderatsioonist ja oma arvamusega.

K. Nii et võib siis öelda, et teema valik on kahepoolne protsess – ühelt poolt ajakirjanik, kes selle loo teeb ja teiselt poolt toimetaja, kes selle saate kokku paneb?

V. No ja muidugi ütleme seda, et selles mõttes hakkab mõni subjektiivne faktor mängima, et kui sa oled selle materjali saand üks ole. Noh võib ju kihvatada ja pähe tulla, et noh kurat ma nüüd üks ole nendele venelastele ütlen nii või ütlen naa. Aga see tuleb lihtsalt endas alla suruda ja jääda neutraalseks, sa võid... võib-olla kui sa teed mingi sissejuhatava teksti, või lõputeksti, nii nagu ütles Marite Kallasmaa kunagi, et võib-olla siis võid häälega mängida või mingi varjundi sinna põimida, et noh tark kuulaja saab aru, kui ridade vahelt tahetakse midagi öelda.

K. Millised on need põhilised allikad, mille abil teemad tulevad?

V. Osade puhul on lihtsalt niimoodi, et sa saad ütleme võib-olla oma niiöelda informatsiooni põhjal juba eelnevalt teada, et niisugune asi on näiteks Tartus toimumas või noh ütleme on toimunud, aga näiteks kuhugi intranetti või paberkandjale informatsiooni näol ülestähendust leidnud. Siis hakkad kribinal-krabinal kiiresti tööle, aga ikkagi oluline on see, et võimalikult lai oleks sul see ringkond, kellega sa suhtled. Ja mina ütlen küll, et päris palju asju ma saan just sellest oma suhtlusringkonnast, olgu ta siis omavalitsusest või korrakaitseorganites või tartu Ülikoolis või majandusringkondades, nii et noh... selles suhtes ma pean tänama õnne, et see ring, kellega ma lävin, on kauniste lai ja sealt seda informatsiooni tuleb. Ehkki sellega peab kauniste ettevaatlik olema, et nii mõnigi asi võib olla pinnapealne või ei paelu ka seda uudise künnist ja mõnikord võib juhtuda, et asi ongi ainult jutu pärast või kõige halvem, kui ta osutub ka bluffiks. Aga bluffi peab oskama ka ette näha.

K. On vahel tunda ka seda, et allikad tahavad sind kui ajakirjanikku ära kasutada?

V. On küll. Ja no hästi kurb on... ma ei taha nimesid nimetada, aga just õiguskaitseorganist, et ... mul on nüüd mõni tuttav ajakirjanik ja nüüd ma keeran üks ole tolele vennale käru et umbes näe helistan, ja see asi läheb suure kella külge. Aga selle inimesega ... kuskil kolme-neli aastat tagasi ma tegin selgeks, et lihtsalt minu telefoninumbrile helistamisega pole mõtete oma aega raisata, et ma juba tean, missugune informatsioon sealt tuleb – üdini tendentslik, et näha kõike ainult negatiivses valguses. Et elada oma kibestumist läbi ajakirjanduse välja... see on äärmiselt taunimisväärne.

K. Päris palju on suhtekorraldusallikaid. Kui suureks nende osa hindad?

V. Eks nendega ole kah nii, et peab tegema korrektiive. Palju on, et loed selle PR teate läbi ja vaatad, et noh meil toimub see-ja-see asi ja et esmapilgul vaatad, et ongi suurejooneline. Ja pärast vaatad, et kus siin see tera või kus siin see uudis tegelikult on? Eks ta nii kipubki olema, et püütakse meediale seda asja serveerida kui midagi enneolematut värki, aga tegelikult võib-olla seal taga midagi ei olegi. Lähed kohale, aga siis selgub, et milleks ma siia tuln? Mis siin siis tegelikult toimub? Mõnikord on tõesti nii, et ei lülita seda makki sissegi, teed näo, et aitäh kutsumast, aga kus see uudis siin oli?

K. Nii et suhtekorraldusmaterjalidesse tuleb suhtuda kriitiliselt?

V. Ütle nii, et teatud reservatsioonidega, kriitikameel peab selles suhtes alati olema.

K. Meie meedias on tuntav ka selline tendents, et teemad ringlevad ühest väljaandest teise. Kas ka siin Tartus on tunda, et kui näiteks Tartu Postimees on ühest teemast kirjutanud, et siis peaks sellest ka raadios rääkima?

V. No kipub olema küll, on neid teemasid on olnud, aga nad ei ole nagu domineerivad, võib-olla kuus kord või kaks on nii olnud. Ja siis ma võin ka öelda, et Tallinnas mõni leiab, et siis on kas hapu päev või ei ole neid uudiseid, et peab tegema. Noh siin ma mäletan, oli jah Audentese erakooliga oli siin see probleem, siis oli ... ütleme Tartu Postimees kirjutas sellest, siis Eesti Päevaleht, rääkisime meie ka. Siis oli siin see Aasa elamurajoon, mis uppus kusagil seal Ülenurme külje all. Täpselt sama moodi kirjutasid lehed, rääkis televisioon, rääkisime meie. Kõik see kohati jätab sellise pastakast välja imetud loo mulje, et no... mida kuradit siis meie veel jõuame või saame sinna juurde olulist materjali lisada. Hea on kui mingi ühe või kaks uut lauset selle intervjuueeritava suust saad juurde, aga noh... Ütleme näiteks septembrist mai-juunikuuni kui tegelikult toimub üsnagi palju siin, siis noh ma ei tea.... kas mingi ajalehe väljaimetud looga tasub tegelda? Või kui tasub, siis ta tõepoolest peab olema midagi väga erilist ja erakorralist.

K. Internetis on väga palju informatsiooni. Missugused internetiallikad on näiteks sinu jaoks kõige olulisemad?

V. Kui ikka aega on, siis kammid ikka kasvõi asutuste kodulehed läbi, vaatad, mis seal uudist on. No näiteks omavalitsused, linnavalitsus, maavalitsus, ministeeriumid. No mõnikord tasub käia ka näiteks erakondade kodulehekülgedel, ka sealt võib leida ühte-teist põnevat – kõnekoosolekud, koosistumised. Nii et ikka silmad-kõrvad tasub lahti hoida, aga teinekord kui ikka hästi palju seda informatsiooni on, siis ikka iga päev ei jõua. Aga kord nädalas või paar korda nädalas ma leian küll, et tasub see aeg leida ja niisugune internetis kammimine ette võtta.

K. Kas sa jälgid ka seda, et teemad, millest loo teed, ei korduks?

V. Ega.... ... sa mõtled et kas omalt poolt uus teema lisada sinna? ... No kui sul on olemas mingi eelinformatsioon, ja sa võrdled seda uudiste eelinfoga... No minul on näiteks väike märkmik, kuhu ma kirjutan, kui ma kuulen, et näiteks maikuus või juunikuus midagi toimub. Ja kui see märkmik mulle jälle kätte juhtub, siis ma Tallinnasse oma kolleegile, kes eelinfoga tegeleb, saadan jälle meili, et uudis kah. Ja siis ta jälle riputab selle ülesse. Ja vahel läheb kohe viis või kuus asja.

K. Kuidas sa leiad need inimesed, kes mingist teemast räägivad?

V. Noh osadel on juba juurde pandud, kui mingisugune sündmus on, on nagu kõneisik, või kontaktisik. No mina olen tavaliselt siis talle helistanud ja siis küsinud. Mõnikord on niimoodi, eriti puudutab see näiteks õigussüsteemi ja politseid, siis ongi see kontaktisik see inimene, kes on volitatud pressiga suhtlema. Aga eks mõnikord tuleb ka vaielda, öelda et ma ei taha selle kontaktisikuga, et äkki oskate soovitada mõne lihtsa konstaabli. Või mõne inimese, kes selle teema kohta informatsiooni valdab ja noh eks tuleb mõnikord selle kontaktisikuga päris pikk vaidlus maha pidada, et ma ei taha ainult ühte seda asja, et ole hea, et räägi selle inimesega ette. Ja nii kolmveerand juhtudel leiabki mõne teise inimese. Poliitikute puhul aga näiteks kipub ikka küll olema nii, et see isik, kes selle organiseerib, siis noh meie poliitikud on kaunikesti edevad ja tahavad ikka kaamera või mikrofoni ees esineda ja ennast demonstreerida, siis ikka nemad, ma olen märganud, ei taha kedagi teist sinna enda kõrvale lubada.

K. On vahel tekkinud ka see tunne, et teemast juba mitu lugu tehtud ja nüüd jälle tahab rääkida see inimene, kes varemgi on rääkinud?

V. On küll vahel olnud, et jälle... Kui sa teed selle pressiteate, siis pane sinna keegi teine juurde, võta või Tartu linnavalitsus. Alati ei saa ju rääkida linnapea või abilinnapea sellest asjast, on olemas ju igasugused teenistused, et võib ju rääkida ka see inimene. Aga tavaliselt kipub olema, et ega need järgmised asjapulgad, kes võiksid sellest asjast rääkida, et ega nad on kaunikesti kehvad kõnelejad. Ja kui sa siis selle intervjuu temaga teed, siis sa lõikad tõesti ennast segi. On olnud mul ikka olukordi, kus ma silpidest ja üksikutest lausetest ja sõnadest olen siis nagu väike laps mingisuguse puzzle kokku pannud. Et kui sul on kiire, siis sa lähed

lihtsama vastupanu teed ja sa tõesti võtad siis sellelt kontaktisikult selle intervjuu ära, et ta on vähemasti niipalju viitsinud vaeva näha, et ta on ennast kurssi viinud ja ta räägib ladusalt.

Lisa 5

Intervjueeritav toimetaja V (09.05.07)

K. Kui kaua sa oled Eesti Raadios töötanud?

V. Aasta 2000 oktoobrist ehk siis kuus pool aastat praegu.

K. Missugused on sinu praegused tööülesanded?

V. Tööülesanded on seista ... selle aasta algusest seista saate Lõunaring toimetamise eest ja selle eetrisse andmise eest, Vikerraadio regionaalsaade, viis päeva nädalas.

K. On lisaks sellele veel midagi?

V. Aeg-ajalt olen uudiselugusid ka teinud uudistetoimetusele. Ja Uudis Plussi teen ka aeg-ajalt, nüüd ma kuus pole seda olnud. See on üleriigiline programm, päevamagasin.

K. On selle aja jooksul sul välja kujunenud ka mingid lemmikteemad?

V. Lemmikteemadega on nii, et need võivad sul olla, aga ma püüan üldiselt hoida et ma oma maitset peale ei suruks, ma püüan seda jälgida, aga... lihtsuse mõttes, tegemise mõttes on nii, et on lihtsam teha näiteks poliitikast. Üldiselt ma ei tea, aga ju see siis mind ka huvitab rohkem ja minu jaoks on see ka kergem läbi viia. Ja need inimesed räägivad hästi ja sealt on võimalik seda intervjuud edasi arendada lihtsamini.

K. On seal tuntav ka see, et need inimesed tahavad rääkida?

V. Jah, see ka loomulikult. Nad on ise vastutulelikumad ja jutukamad.

K. Kui nüüd rääkida tööprotsessist, siis vaatame näiteks ühte Lõunaringi. Kes otsustab, millisest teemast sinna näiteks üks lõik tuleb teha?

V. Põhimõtteliselt mina otsustan seda, mina olen saate vastutav toimetaja. Aga tegelikult on meil siin nii, et ega nii range see asi ei ole. Kui keegi tuleb välja oma ideega, ega ma seda ikka väga tagasi ei lükka. Ja noh... aga kui teinekord kellegi teise teema ei meeldi, siis ma muidugi pareerin selle teema ära.

K. Teema ei meeldi?

V. See on minu arusaam, et lugu ei pruugi laiemale kuulajaskonnale huvitav olla.

K. No kuidas näiteks Lõunaringi need käsitletavat teemad leitakse?

V. Teemadega on nii, et .... tänapäeval on enamasti need pressiteated. Igasugused ametiasutused ise informeerivad meid, siis on ... jälgid ka muid infoallikaid – ajalehed, uudisteportaalid, ülejäänud meediat jälgid, kuulud võib-olla noh seda on muidugi kõige vähem et kuuled kui keegi tuttav millestki teemast räägib või on mingi sündmus. Aga üldiselt igasugused asutused informeerivad kas läbi oma pressiesindaja või muude ametisikute ja sealt siis teen omakorda mina valiku. Aga selle Lõunaringi puhul püüame sellist pressiteadete põhjal valmivat saadet pigem vähem ... vältida .. või kuidas öelda .... sellised sündmused teinekord meeldivad eriti, mis ... mille kohta saad mingi infokillu, mingit korralikku pressiteadet või niisugust ei ole selle kohta, saad selle infokillu ja sealt arendad seda edasi. Meeldivad sellised asjad rohkem, mida eriti ei reklaamita või peale ei suruta.

K. Kui üks mingisugune pressiteade tuleb, siis mille põhjal sa otsustad, et sellest võiks lugu teha?

V. kriteeriumid on need, et see on minu arvamus ja nägemus.. et see huvitab või peaks huvitama paljusid inimesi või siis neile korda minema, neid puudutama see sündmus. Mingil määral on see saade selline uudistemagasin, et põhimõtteliselt nagu uudislugude kriteeriumid on saate puhul.

K. On see rohkem selline kõhutunne või vaatad ja mõtled, et asi vastab nendele kriteeriumitele?

V. Ei, ega nüüd nii põhjalikult iga kord ei analüüsi seda asja, aga ... see käib kuidagi kiirelt, aja jooksul on välja kujunenud, et tead, mis sündmused on tähtsamad ja olulisemad. Aga jah, see on ikkagi minu väga subjektiivne arvamus asjadest.

K. Mainisid siin pressiteateid. Kui suureks hindaksid seda osa, mis näiteks Lõunaringis on ajendatud pressiteadetest. Nende lugude osakaalu?

V. ma ei ole seda vaadanud, aga... ma ise tahaks arvata ja loodan, et pooled. Võib-olla muudest infoallikatest saadu on ka pressiteate põhjal sündinud, ma pole seda näinud, siis võib-olla läheb ka pressiteate alla. Aga otseselt minuni jõudnud pressiteadete alusel... ütleme 50-60%.

K. On ka mingid andmebaasid või koduleheküljed, mida kasutate?

V. Jaa, selle saate puhul jah. Näiteks siin maakonniti on mingid omad infoportaalid välja kujunenud. Põlvamaal on hea, Valgamaal, Võrumaal väga head ei ole, seal ma jälgin seda ajalehte, Tartu linnas on hea kodulehekülg, Tartu postimees.

K. No kui võtta selline näide, et ühel hetkel kaoks internet ära, ei saa meili, ei näe kodulehekülgi. Ja see olukord kestaks pool kuud. Mis siis saaks?

V. No siis... siis läheb keeruliseks, kui inimene on juba harjunud ja mugavalt, et mobiiltelefonid on kogu aeg käepärast ja internet ja saad intervjuu telefoni teel ära teha. Ma arvan, et sel juhul lähebki... siis hakkab rohkem läbihelistamine ja hakkame allikatena kasutama neid persoone, keda oleme tihti allikatena kasutanud, läbi nende. Ja siis võib-olla saade kannatab ja on väga piiratud hulk rääkijaid.

K. Kui palju sa vaatad, et Lõunaringis teemad ei korduks?

V. Mingi perioodi jooksul kindlasti ei korduks, aga mingi kahe-kolme kuu pärast võib sama teemat muidugi edasi arendada uue nurga alt. Ja ega ei ole väga palju seda olnud ka viimasel ajal. Aga sel puhul kuskil kaks-kolm kuud peaks vahet olema ja siis ... ideaalis et sellest asjast räägiks siis ... et see teema edasi areneks ja oleks võib-olla ka teine rääkija. Aga ühed ja samad teemad – seda võib ka laiemat võtta, et ei oleks kogu aeg mingid sündmused, mingid päevad kogu aeg, et kuskil linnas on mingid kultuuripäevad, spordipäevad, meil on hansapäevad, kevadlaad. Et kogu aeg sellised sündmused ei oleks, et ei oleks kogu aeg ainult poliitikateemad, mingid politsei ja päästeamet. ET ka see väga tihti ei korduks. Püüame selle poole, et teemade ring oleks lai. Ja selle saate puhul ei ole ka see vorm väga täpselt määratletud, ei ole kindlaid rubriike saates. Põhimõtteliselt seal on nagu kaks-kolm teemat ja esimene teema oleks selline päevakajalisem ja tõsisem, mingi probleemi arutamine või nii ja teised on siis sellised kergemad teemad.

K. Kui vaadata žanreid, siis Lõunaringis on olnud pea ainult intervjuud. Kas saaks sinna tuua ka rohkem žanreid?

V. Jaa, seda ma võtaks lühidalt kokku, et see on ressursipuudus. Selleks oleks vaja nii aja kui inimressurssi rohkem. Aga loomulikult teeks see saate rikkamaks, kui saaks rohkem ringi käia, ette valmistada neid reportaaže, neid teemasid läbi mõelda, aga jah... tuleb ka tunnistada, et see on mingi mugavus või laiskus, et läheme kergema vastupanu teed ja teeme lihtsalt intervjuu. Aga see reportaaž või eri allikatega põhjalikum käsitus, see vajab rohkem aega. Kommentaaride peale ma isegi mõtlesin siin saates, aga selleks oleks vaja häid esinejaid, häid kirjutajaid ja siis ka häid honorare neile.

K. No kui võtta näiteks rektorivalimised Tartu Ülikoolis. Missugused oleksid nüüd sinu jaoks allikad? Alustame kandidaatide üles seadmisest.

V. informatsiooni jagab ülikool üldiselt ise selle kohta, et on kogu aeg jaganud, kogu aeg teavitavad, kes on üles seatud, kes üles seadis. Esimesena võtaksin need ülesseadjad. Tuleks leida need ülesseadjad ja teha intervjuud nendega, et miks just see kandidaat üles seati. See oleks esimene aste. Siis ka selline info, mismoodi see valimine toimub, mingi komisjoni esindaja, et ka see informatsioon, Ja siis ka juba kolmanda astmena kandidaatide omavaheline väitlus. Ja neljas aste valimispäev, mis seal toimus, kes mida ütles. Ja viimane aste võitjaga intervjuu ja kaotajate kommentaarid. Ja lõpufaasis kindlasti oleksid kommentaarid võitja kohta kellelgi vastaskandidaadi toetajalt. Kindlasti mitme poole esindajad. Seal on neid võimalusi erinevaid.

K. Kui näiteks Ülikool ei teataks, mis seal toimub. Kuidas siis?

V. Täna sel päeval jah oled nii harjunud sellega, et info tuleb ise kätte. Aga siis tuleks vist helistada ja otsida ise, rohkem tööd teha.

Lisa 6

Intervjueeritav toimetaja L (08.05.07)

K. Kaua sa oled Eesti Raadios töötanud?

V. Selle aasta juulikuus peaks saama kümme aastat.

K. Millised on praegused peamised tööülesanded?

K. Mina pean hoolitsema Klassikaraadio kultuuriuudiste eest, niiöelda vastutan nende eest. Teen neid kolm korda nädalas ja kaks korda nädalas teeb Ülle Hallik Pärnust, et tema on nagu minu abiline.

K. Ja lisaks sellele?

V. Kui on vaja, teen Eesti Raadiosse uudiseid ja Klassikaraadios teen saateid, käin salvestamas kontserte, teen saateid, kindlasti helijuppe Helikajale ja Deltale.

K. Nii et põhiliselt on siis uudised peamiseks tööülesandeks?

V. See on jah lepinguliselt minu tööülesanne jah.

K. Aga missugused teemad sulle endale kõige rohkem meeldivad?

V. Selliseid isiklike lemmikteemasid ei ole, aga ... üldiselt olen nagu kultuuri alal. Ma ei saa öelda, et ma olen kultuuriajakirjanik, aga seda ala ma tean ja tunnen kõige rohkem, Ma ei saa öelda, et koorimuusika kontsert on mu lemmik. Ma ei saa niimoodi öelda. Et kui on vaja, tuleb teha, kõigest. Üle Eesti ja ka välismaalt, kui on mõni esineja või interpret.

K. Kui nüüd tööprotsessi vaadata, siis kes selle otsuse langetab, et millisest teemast tuleb rääkida või lugu teha?

V. Mis puudutab neid kultuuriuudiseid, siis seda otsustan ikkagi mina. Mul on öeldud, et mis valdkonnast võiksid olla, et kino – kui ma lein mõne kinoteemalise uudise, kontsert, mõni põnev näitus, raamatuesitlus, CD-esitlus ja nii edasi.

K. Aga need teemad, mis lähevad näiteks üldistesse uudistesse?

V. Noh sama, aga ei pea niimoodi olema. Ei saa öelda, et kui täna on see kontsert, et ma teen hoopis mõnest raamatuesitlusest.

K. Mille alusel sa need teemad välja valid?

V. Valin välja, mis huvitaks inimest, mis huvitaks ... kuna see ei ole selline kohalik uudis, kuna see on üle-eestiline, et kõik kuulevad, siis ma ei saa teha niimoodi, et ainult Tartu, et ma olen nagu ainult Tartus. Et nagu tähtsamad ja suuremad asjad ikkagi.

K. Mille järgi sa seda otsustad?

V. No täna ma panin Kultuuriuudistesse sellise asja, et tegin intervjuu Eri Klasiga, kes täna juhatab lahkunud maestro Rostropovitši mälestuskontserti Tallinnas. Ja ma arvasin, et need mõtted, mis ta Rostropovotšiga seoses rääkis, on põnev kuulda kõigil eestlastel, ja ka teistel

K. Kust sulle üldse need teemad tulevad?

V. Teemad tulevad otsimise teel. Kümne aasta jooksul on kogunenud mul ka selline võrk, kes mulle saadavad infot, kuhu ma helistan. Muidugi need pressiteated, mis tulevad. Ja ajalehtedest teen ülevaate kindlasti, selles mõttes et ma loen läbi, mis on kulturilehekülgede peal. Internetileheküljed kõik, ka välismaised. Ja ka välisministeeriumi kultuurikalender, sealt vaatan infot, et kas mõni eestlane on välismaal esinemas, konkursid, festivalid ja nii edasi.

K. On sul ka mingisuguseid põhiallikaid?

V. No üks on kindlasti kirjad, mis tulevad mulle, need uudised ja pressiteated. Ja kindlasti ma käin ja vaatan üle ETV24, Postimehe kultuuriveeru ja Klassikaraadio kodulehekülje. Et kui on ka näiteks Klassikaraadios samal päeval suur kontserdiülesanne, ma kindlasti mainin seda.

K. Kui suureks hindad pressiteadete osa?

V. Ei oskagi nii öelda, see oleneb kindlasti ka päevast. No vast 50%. Aga muidugi tuleb ise otsida, et oleks põnevam endal ka.

K. Internetist sa natuke rääkisid, aga kasutad ka mingeid andmebaase, kultuurikalendrit näiteks?

V. No ma aeg-ajalt sirvin, Aga mul on välja võetud näiteks Järvide kodulehekülg, ja selliste suuremate, ... Eesti Filharmoonia Kammerkoor kodulehekülg, mida ma ikka vaatan, et ei jääks midagi kahe silma vahale. Aga muidugi neil on ka väga head pressiesindajad, kes alati saadavad pressiteate, et koor läheb nüüd sinna konkursile või on... Vot mis on ka väga tähtis, et olen püüdnud olla ... noh ma ei taha ennast kiita ... esimene, kui koor on tulnud samal päeval kuskilt välismaalt konkursilt, ja saanud sealt mingi peapreemia, siis helistanud ja võtnud kommentaari. Ja ükskord oli nii, et noor interpret esines Hispaanias ja võitis kuldmedali, siis ma sinna helistada ei saanud. Aga helistasin Muusikaakadeemiasse ja rektor Peep Lassman oli nii lahke ja andis kommentaari. Need on minu jaoks väga tähtsad ja põnevad asjad.

K. Kas sa vaatad uudistesateid kokku pannes ka seda, et teemad ei korduks?

V. Jajah. Ja mul on ka näiteks selline meeldiv koostöö Klassikaraadio toimetajatega, kes teeb näiteks Järjehoidja saadet või hommikuprogrammi, et nad saadavad mõnikord, küll mitte iga päev, põhiteemad, et millest on nad rääkinud, intervjuud näiteks. Ja siis ma üritan mitte korrata.

K. Kas vahel meelega ka teemat muudad? Et saade oleks mitmekesisem.

V. Jah. Ja see mitmekesisus ongi see, et tuleb otsida, ja ma otsin ikka. Iga päev seda muidugi ei saa teha.

K. On sul välja kujunenud ka mingid kindlad ja tihemini kasutatavad allikad?

V. Jah. No ma võin mainida et noh... Vanemuisest peadirigent kindlasti, ja direktor Paavo Nõgene. Näiteks Tartu suurest muuseumist, Eesti Rahva Muuseumist on seal pressiesindaja Kaidi Tago, kes alati annab sellise toreda ülevaatliku ja täpse info, mis toimub. Jah, mõningad on, aga ma ei saa öelda, et ma neid korrata tahan, mitmekesisus, et kuulajal oleks nagu põnevam. Et kui näiteks... olen teinud näiteks Paavo Järviga sellise ekspromptintervjuu, helistanud siin, kui näiteks orkester esines Londonis, ma helistasin Londonisse ja rääkisin seal ühe kontrabassimängijaga... ja püüan leida selliseid põnevaid asju.

K. Kui sul tuleb mõni selline oluline teema, kus esinejaks võiks olla inimene, kes on juba eetris olnud, oled vahel siis ka intervjuu temaga lihtsalt ära jätnud?

V. No kui väga oluline.. siis ei ole. Aga püüan siis otsida kedagi teist, helistan mõnele teisele inimesele, kes samal teemal rääkida võiks.

Lisa 7

Intervjuu Vikerraadio peatoimetaja Riina Rõõmus'ega (e-mail 10.05.07)

Millised (pea)ülesanded on Vikerraadio seisukohalt Tartu stuudio!

Tartu stuudio on ER uudiste osa, seega on tema peamine ülesanne toota uudistele Lõuna-Eesti uudiseid.

Vikerraadio jaoks on peamine kohalolek kogu Eestis, et meie programmi mitmekesisemaks muuta. Samuti on oluline tehniline abi saadete puhul, mis lähtuvalt esinejatest on vajalik teha just Tartust.

Milline on hinnang Tartu stuudio tööle, lähtudes stuudio ülesannetest?

Tartu stuudio on oma ülesannetega hästi hakkama saanud. Tulevikus ootame Tartult tihedamat sidet ülikooliga ja Lõuna-Eestis elava kultuurieliidiga.

Kui mitmekesiseks hinnatakse Tartu stuudio ajakirjanduslikku tegevust?

oleme rahul

Kas on olemas kindlad kriteeriumid ajakirjandusliku produktsiooni hindamiseks? Kui jah, siis kui tihti ja kuidas hindamist läbi viiakse, kui ei, siis kas on kavas selliseid kriteeriume leida ja rakendada?

kriteeriumid on olemas, kuid nende süstemaatiline rakendamine on puudulik. Loodame selles osas äsjaloodud er ja ETV ühisele uuringugrupile, kelle üheks tööülesandeks on just sisuanalüüsid.

Küsimused Lõunaringi kohta

Miks alustati Vikerraadios saatena Lõunaring?

Saadet alustati paljude teiste Euroopa riikide eeskujul, kus avalik-õiguslikul kanalil on regioonides kohalikud saated. Üldjuhul on need osutunud edukaks. Vikerraadio probleem on olnud liigne pealinna kesksus, Lõunaringiga püüame seda vähendada.

Milline on saate kontseptsioon?

Tuua kuulajateni uudiseid ja arutelusid, mis on olulised just lõuna-estli elanikele.

Milline peaks olema saate ülesehitus (teemad, nende arv)?

Lõunaring on raadiomagasin, kus üldjuhul on 3 teemat - üks pikem käsitlus ja 2 lühemat lugu

Kas Lõunaringi teemad võiksid/peaksid kordama uudiste või teiste saadete teemasid?

Kõik tähtsad sündmused peavad olema kajastatud uudistes, Lõunaring pakub lisavõimaluse neid pikemalt käsitleda. Seega teemad võivad korduda, sageli mängime olulist Lõunaring lugu meie pealelõunaprogrammis ka üle-eestilises eetris.

Milline on rahulolu Lõunaringiga?

Lõunaring on täitnud oma eesmärgi. Kuulataavusele on hinnangut veel vara anda, selleks peab olema vähemalt 2 uuringuperioodi.

Lisa 8

Intervjuude teemad ja kasutatud küsimused:

Ajakirjanik

1. Kui kaua oled töötanud Eesti Raadios?
2. Millised on praegused põhilised tööülesanded?
3. Millised on peamised töövaldkonnad (milliste saadetega ajakirjanik peamiselt tegeleb)?
4. Millised on isiklikud lemmikteemad?

Töö

1. Kes otsustab, millisest teemast tuleb lugu teha?
2. Kuidas toimub otsustusprotsess?
3. Kust leitakse teemad, mida käsitletakse?

Allikad

1. Millised on põhiallikad teemade leidmisel?
2. Milline on PR-allikate osa selles (hinnanguliselt)?
3. Milline on ajalehtede ja teiste meediakanalite osa (hinnanguliselt)?
4. Milliseid andmebaase ja internetimaterjale ajakirjanik kasutab allikatena (tartu.ee, maakondade koduleheküljed, kõrgkoolide koduleheküljed, ametite kodulehed jne)?

Mitmekesisus

1. Kuidas jälgitakse teemade kordumist?
2. Millisel alusel teemasid muudetakse?
3. Milline on ajakirjaniku isiklik initsiatiiv allikate otsimisel?
4. Millal kasutatakse nn „valveallikaid”?
5. On allikaid vahetatud ka nende ülesinemise tõttu?
6. Mis on andnud ajendi allikate vahetamiseks?

Näide konkreetse ajakirjaniku teemade põhjal vaatlusalusel nädalal (16.04.-22.04.2007)

1. Miks on valitud just need teemad?
2. Kuidas valiti välja allikad nende teemade juurde?

Intervjuu Eesti Raadio juhtkonda kuuluva isikuga (Vikerraadio peatoimetaja Riina Rõõmus)

1. Millised (pea)ülesanded on Vikerraadio seisukohalt Tartu stuudio?
2. Milline on hinnang Tartu stuudio tööle, lähtudes stuudio ülesannetest?
3. Kui mitmekesiseks hinnatakse Tartu stuudio ajakirjanduslikku tegevust?
4. Kas on olemas kindlad kriteeriumid ajakirjandusliku produktsiooni hindamiseks?
5. Kui jah, siis kui tihti ja kuidas hindamist läbi viiakse, kui ei, siis kas on kavas selliseid kriteeriume leida ja rakendada?

Küsimused Lõunaringi kohta

1. Miks alustati Vikerraadios saatena Lõunaring?
2. Milline on saate kontseptsioon?
3. Milline peaks olema saate ülesehitus (teemad, nende arv)?
4. Kas Lõunaringi teemad võiksid/peaksid kordama uudiste või teiste saadete teemasid?
5. Milline on rahulolu Lõunaringiga?